

Studying the Effect of Perceptual Social Disorganization and Collective Efficacy on Deviant Behaviors

Akbar Aliverdinia^I, Mohammad Reza Hasani^{II}, Bita Mirdar^{III}

 <https://dx.doi.org/10.22084/CSR.2023.27809.2203>

Received: 2023/05/11; Accepted: 2023/10/06

Type of Article: **Research**

Pp: 131-168

Abstract

The present research aims to investigate the impact of perceptual social disorganization and the collective efficacy of deviant behaviors among University of Mazandaran students. The method of this survey research was stratified random sampling in proportion to the volume. The tool for collecting information in the current research is a questionnaire, and 411 questionnaires have been analyzed. The results of the analysis of the findings show that there is no significant difference between boys and girls in terms of deviant behavior. The results of the path analysis test have also shown that there is a positive and significant relationship between imagined social disorder, imagined physical disorder and deviant behavior. Also, there is a positive relationship between imagined physical disorder and fear of crime; And there is an inverse and significant relationship between fear of crime and collective efficacy. According to the findings, people's perception of social disorder has an effect on crime. In other words, disorder increases fear of crime, which in turn reduces social control/collective efficacy and makes neighborhoods vulnerable to criminal invasion. Keywords: deviance, social disorganization, collective efficacy, fear of crime.

Keywords: Deviance, Social Disorganization, Collective Efficacy, Fear of Crime.

I. Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities, University of Mazandaran, Babolsar, Iran (Corresponding Author).

Email: aliverdinia@umz.ac.ir

II. Assistant Professor, Department of Sociology, Faculty of Literature and Human Sciences, University of Sistan & Baluchestan, Zahedan, Iran.

III. M.A. in Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

Citations: Aliverdinia, A.; Hasani, M. R. & Mirdar, B., (2024). "Studying the Effect of Perceptual Social Disorganization and Collective Efficacy on Deviant Behaviors". *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 12(23): 131-168. doi: 10.22084/csr.2023.27809.2203

Homepage of this Article: https://csr.basu.ac.ir/article_5330.html?lang=en

1. Introduction

Those actions that deviate from social norms, values and beliefs are called deviant behaviors, in a wide range of deviant actions there are behaviors from violent crimes to joining a nudist colony. Not all crimes are deviant or unusual actions, and not all deviant actions are illegal (Siegel, 2010: 5, 4). Sociologists generally define “deviance” as a violation of the norms of a society or the rules of a group, which is called blame, condemnation or punishment for the “offender”. (Good and Ben Yehuda, 2009: 110). Due to the industrialization of society and the spread of cultural contradictions, we have faced a situation where the number of crimes has increased and the feeling of security among people has decreased. Disorder indirectly increases crime, increases the level of fear, and leads to low social engagement and collective efficacy, conditions that reduce the ability to control more serious crimes (Markowitz, 2001: 297.). The theory of collective efficacy is rooted in the approach of social disorganization and has something in common with it in terms of emphasizing structural deprivation and the prevalence of social networks at the community level. (Browning, 2002:385).

2. Materials and Methods

The research method of the present research is survey and cross-sectional, and a questionnaire was used to collect information. The unit of analysis of the current research is the individual (student) and as a result, its analysis is also at the micro level. In the current research, the research population is all the students of Mazandaran University who studied in 1400-1401. According to the statistics obtained from the educational management of the university, the total number of students in Mazandaran University is 13,428, 8,326 are women and 5,102 are men. In the current research, the statistical sample was 400 people randomly with an error of 5%. The sampling method in this research was stratified random sampling proportional to the volume. In this research, the gender of the students was considered as a class and an effort was made to distribute the sample size according to the size of each class (men and women).

3. Data

The total number of the sample is 411, of which 59.4 percent are girls and 40.6 percent are boys. 21-year-olds make up the largest number of respondents (23.8 percent). 20 and 19-year-olds are in the next categories with 23.6% and 15.2%, respectively. 93% of the respondents are married people and the rest are single people. Bachelor’s degree students have almost 90% of the respondents, master’s degree and doctorate are the next ranks with 8.8% and

1.2% respectively. 80% of the respondents live in the city and 17.5% in the village. Also, the data shows that the ratio of girls and boys is almost equal in terms of living in the city and the village. The results show that female students reported less deviant behavior compared to male students. But this difference is very small and limited. So that if the female students have chosen the option more than ten times in the question of using hookah in the last 30 days, 2.5%, the male respondents have chosen this option 2.3%.

The obtained results show that the imaginary social disorder variable has a direct and significant effect on students' deviant behavior at the 99% confidence level of 0.308**. The imaginary physical disorder variable has a direct and significant effect on students' fear of crime at the 95% confidence level of 0.149*. Also, the examination of the beta coefficient in the previous regression tables shows that the inverse relationship between fear of crime and collective efficacy in the group of boys is significant with a beta coefficient of -0.158. And the imaginary physical disorder variable with a beta coefficient of 0.237 has a direct and significant effect on the deviant behavior of the boys group. While in the group of girls, perceived social disorder with a beta coefficient of 0.374 is effective on the deviant behavior of this group. Finally, according to the general model, out of 8 research hypotheses, 3 hypotheses have been confirmed. Another hypothesis of the research, which indicated the existence of an inverse relationship between the fear of crime and collective efficacy, has been confirmed among the group of boys. The main propositions of the research according to the theories used and also the results of the analysis are: There is a positive relationship between imagined social disorder, imagined physical disorder and deviant behavior. Also, there is a positive relationship between imagined physical disorder and students' fear of crime; And there is an inverse relationship between fear of crime and collective efficacy.

4. Discussion

The effect coefficients show the relationship between imagined social disorder and deviant behavior. While the effect coefficient of the relationship between imagined physical disorder and deviant behavior shows that this relationship was positive and significant only among boys. According to the thesis of broken windows (Ros, 2002:184), most crimes occur in areas where signs of disorder and disorder are observed; Because it shows the sign that social control is at a lower level due to the residents' indifference. Another hypothesis of the current research implies that there is a positive relationship between imagined physical disorder and fear of crime; Based on the obtained results, this hypothesis is also confirmed. Another research hypothesis implies that there is a negative relationship between fear of crime and collective efficacy.

This hypothesis was not confirmed among all students, but research data shows that this hypothesis was confirmed among male students. A look at internal research shows that in none of them, the variable of collective efficacy is defined as an independent variable. Although sometimes similar structures such as informal control and social capital (Rabbani, 1388), impoliteness and attachment to the neighborhood (Ahmadi, 1388; Sirajzadeh, 1389), disorder (Rabbani, 1388) in this Researches have been used, but perhaps it can be said that the most important weakness of these researches. Lack of attention to the scope of the concept of fear of crime, neglect of direct and indirect paths, and lack of attention to control variables and as a result the possibility of false relationships are among the weaknesses of these researches (Alivardinia and Hasani, 2013: 257-256).

5. Conclusion

In general, behaviors and signs that indicate social disorder; Over time, it creates a sense of fear of crime in some residents. In this case, these residents leave these areas and this in itself causes the effect of social control to decrease. (Risiga, 2004,16). One of the important paths leading to the fear of crime through neighborhoods and the neighborhood system is the social, economic, and structural features of the environment, which, according to observations, are important in adjusting and regulating low-level disorder and criminal behavior. Especially in this regard, the early work of Shaw and Mackey (1942) is important, which deals with the role of social disorganization in the emergence of antisocial and criminal behavior, or at least the failure to prevent it (Smith, 2011:333). In contrast to the effect of recorded crimes, existing researches have supported the effect of the social and organizational characteristics of neighborhoods and the neighborhood system on crime. Researchers have observed a higher level of fear in intercity areas compared to urban and rural areas and high population density.

Acknowledgments

We hereby acknowledge the anonymous reviewers of the journal who reviewed this article.

Observation Contribution

The percentage of participation of the Authors of the article, the role and contribution of each one was equal.

Conflict of Interes

Hereby declares that there is no conflict of interest and no financial support has been received from any governmental or non-governmental center.

مطالعه تأثیر بی‌سازمانی اجتماعی و اثربخشی جمعی ادراکی بر رفتارهای انحرافی

اکبر علیوردی نیا^I، محمدرضا حسنی^{II}، بیتا میردار^{III}

شناسه دیجیتال (DOI): 10.22084/CSR.2023.27809.2203

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۲۱، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۱۴

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۱۶۸-۱۳۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر بی‌سازمانی اجتماعی و اثربخشی جمعی ادراکی بر رفتارهای انحرافی در میان دانشجویان دانشگاه مازندران است. روش این پژوهش پیمایشی، شیوه نمونه‌گیری آن تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم می‌باشد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در پژوهش حاضر، پرسش‌نامه است، که نهایتاً ۴۱۱ پرسش‌نامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد میزان رفتار انحرافی براساس گروه‌های سنی، مقطع تحصیلی، وضعیت تأهل، محل تولد و محل زندگی معنادار نیست. نتایج آزمون تحلیل مسیر نیز نشان می‌دهد که بین بی‌نظمی اجتماعی تصویری، بی‌نظمی فیزیکی تصویری و رفتار انحرافی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ هم‌چنین بین بی‌نظمی فیزیکی تصویری و ترس از جرم رابطه مثبت برقرار است؛ و بین ترس از جرم و اثربخشی جمعی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. بنابراین یافته‌های به‌دست آمده، ادراک افراد از بی‌نظمی اجتماعی بر جرم اثرگذار است؛ به عبارتی، بی‌نظمی ترس از جرم را افزایش می‌دهد، که به نوبه خود کنترل اجتماعی / اثربخشی جمعی را کاهش می‌دهد و محله‌ها را در برابر تهاجم مجرمین و بزهکاران آسیب‌پذیر می‌کند. نتایج این پژوهش در حمایت از نظریه پنجره‌های شکسته، دلالت بر این دارد که بی‌نظمی تصویری، اثربخشی جمعی را کاهش می‌دهد که این به نوبه خود می‌تواند به‌طور غیرمستقیم موجب افزایش جرم شود.

کلیدواژگان: انحراف، بی‌سازمانی اجتماعی، اثربخشی جمعی، ترس از جرم.

I. استاد گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران (نویسنده مسئول).

Email: aliverdina@umz.ac.ir

II. استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

III. کارشناس ارشد علوم اجتماعی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

ارجاع به مقاله: علیوردی نیا، اکبر؛ حسنی، محمدرضا؛ میردار، بیتا، (۱۴۰۲). «مطالعه تأثیر بی‌سازمانی اجتماعی و اثربخشی جمعی ادراکی بر رفتارهای انحرافی». پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۲(۲۳): ۱۶۸-۱۳۱. doi: 10.22084/csr.2023.27809.2203
صفحه اصلی مقاله در سامانه نشریه: https://csr.basu.ac.ir/article_5330.html?lang=fa

۱. مقدمه

آن دسته از اقدامات که از هنجارها، ارزش‌ها و باورهای اجتماعی خارج می‌شوند، «رفتارهای انحرافی» نامیده می‌شوند. رفتارهای مختلف از جنایات خشن گرفته تا عضویت در کلونی برهنگی^۱ در طیف گسترده‌ای از اقدامات مربوط به رفتارهای انحرافی قرار می‌گیرد. همهٔ جرایم، انحرافی یا غیرمعمول نیستند و همهٔ رفتارهای انحرافی غیرقانونی نیستند (سیگل^۲، ۲۰۱۰: ۴ و ۵). جامعه‌شناسان به‌طورکلی «انحراف» را به‌عنوان تخطی از هنجارهای یک جامعه و یا قوانین گروه تعریف می‌کنند که سرزنش، محکومیت یا مجازات برای «متخلف» نامیده می‌شود (گود و بن یهودا^۳، ۲۰۰۹: ۱۱۰). انحراف معرف عمل یا رفتاری است که هنجارهای اجتماعی را نقض می‌کند، از جمله قانون رسمی (مثلاً جرم) و هم‌چنین غیررسمی شامل نقض هنجارهای اجتماعی (به‌عنوان مثال، عدم پذیرش عرف و فرهنگ عامه). رفتار انحرافی را می‌توان به‌عنوان عدم انطباق با هنجارها و مقررات جامعه، فرهنگ، سازمان، نهاد و قانون تعریف کرد. منشأ رفتار انحرافی تا منشأ نژاد انسان قابل ردیابی است. رفتار انحرافی در بین انسان‌ها درست از زمان پیدایش انسان وجود داشته است. اگرچه رفتار انحرافی یک مشکل اجتناب‌ناپذیر در جامعهٔ جهانی است، اما تحقیقات نشان می‌دهد که تراکم و شدت انحراف در رفتار انسان به‌طرز نگران‌کننده‌ای افزایش یافته و اختلال گسترده در تعادل جامعه ایجاد کرده است. افکار و رفتار انحرافی مردم در قانون اصلی اکثریت مشکلات اجتماعی معاصر قرار دارد. نوجوانان افرادی هستند که در دوران انتقالی رشد انسانی خود قرار دارند که عموماً میان دوران بلوغ تا بزرگسالی رخ می‌دهد. آن‌ها در این دوره از نوجوانی، نه کودک محسوب می‌شوند، نه بزرگسال. اگرچه آن‌ها پتانسیل تأثیرگذاری بر توسعهٔ اجتماعی و اقتصادی کشور را دارند، اما رفتار تهاجمی توسط نوجوانان در حال افزایش است؛ به‌طوری‌که عملکرد مسالمت‌آمیز جامعه را تهدید می‌کند (ربلاو^۴، ۲۰۱۵: ۵۸۳). درگیر شدن در رفتار انحرافی در دوران نوجوانی پیش‌بینی‌کنندهٔ طیفی از پیامدهای مشکل‌ساز مانند بزهکاری، رفتارهای جنسی پرخطر یا سوء مصرف مواد تا بزرگسالی است. اصطلاح رفتار انحرافی شامل تعداد زیادی از رفتارهای مختلف است که هنجارهای اجتماعی یا قانونی را نقض می‌کند؛ مثل: ترک مدرسه، تقلب در آزمون یا دزدی. بنابراین، شناسایی عواملی که رفتار انحرافی را ترویج می‌کنند، یک وظیفهٔ حیاتی است (بوشینگ^۵ و کرا^۶، ۲۰۱۸: ۸۱۵).

نوجوانی به‌عنوان دورانی از طوفان و استرس توصیف می‌شود و نشان‌دهندهٔ آن است که این دوران برهه‌ای سخت و دشوار برای نوجوانان و نیز برای اطرافیان است. این دشواری خود را در عرصه‌های مختلف زندگی نوجوانان نشان می‌دهد؛ مثلاً، نوجوانان

شروع به مقاومت در برابر قدرت بزرگ سالان می‌کنند و در این زمان شورش بیشتری نشان می‌دهند. نوجوانان هم‌چنین نسبت به دوران کودکی، شروع به نشان دادن احساسات ناپایدار بیشتری می‌کنند و نوسانات خلقی شان افزایش می‌یابد. این بسیار نگران‌کننده است که نوجوانان نسبت به کودکان یا بزرگ سالان دارای نرخ‌های بالاتری از بی‌پروایی و هنجارشکنی و رفتارهای ضداجتماعی هستند. گذار به دوره نوجوانی تغییرات مختلفی را در فرد، از جمله رشد شناختی، فیزیکی و اجتماعی ایجاد می‌کند. همراه با این تغییرات نوجوان شروع می‌کند به اتخاذ تصمیمات مهم که پتانسیل تأثیرگذاری قابل توجهی بر زندگی او دارد. با افزایش پتانسیل درگیر شدن در رفتارهایی که به عنوان انحراف، بزهکاری و / یا مخاطره تعریف می‌شوند، شدت عواقب آن‌ها برای نوجوان در قبال انتخاب‌های انجام شده، افزایش می‌یابد؛ زیرا مشارکت در رفتارهای انحرافی (رفتارهایی که غیرقابل قبول و اغلب غیرقانونی تلقی می‌شوند؛ مثل استفاده از الکل و سایر مواد مخدر و رانندگی پرخطر) می‌تواند عواقب وخیمی برای نوجوان داشته باشد و به همین دلیل این رفتارها پیامدهای مهمی برای جامعه دارد؛ لذا باید بررسی کرد که چه عواملی به طور بالقوه میانجی تصمیم‌گیری برای شرکت در رفتارهای انحرافی است (دامرون بل^۷، ۲۰۱۱: ۱).

هرچند مشکلات اجتماعی ناشی از رفتارهای غیرمنطقی نوجوانان جدید نیست و از ده‌ها سال پیش وجود داشته است؛ اما تعداد انواع جرایم نوجوانان با پیشرفت روزافزون صنعتی شدن و شهرنشینی در حال افزایش است. این را می‌توان در محیط اجتماعی جامعه و تقریباً اخبار روزانه رفتارهای انحرافی نوجوانان مثل استفاده از مواد مخدر، وجود بسیاری از دانش‌آموزان شوکه شده و نوشیدن مشروبات الکلی، اعتیاد به مواد مخدر، الکل و... در رسانه‌های چاپی مانند: روزنامه‌ها، مجلات و رسانه‌های الکترونیکی مانند: تلویزیون، رادیو و اینترنت مشاهده کرد؛ خودکشی، تجاوز جنسی، اوقات فراغت، دزدی، سرقت، نزاع، و قتل توسط نوجوانان همیشه خبرهای داغ محسوب می‌شود. (ایوبی^۸، ۲۰۱۹: ۱).

باتوجه به صنعتی شدن جامعه و گسترش تناقض‌های فرهنگی با شرایطی روبه‌رو شده‌ایم که در آن تعداد جرایم افزایش یافته است و احساس امنیت در بین مردم کاهش یافته است. بی‌نظمی، جرم را به طور غیرمستقیم افزایش می‌دهد، میزان ترس را بالا می‌برد و منجر به درگیری اجتماعی پایین و اثربخشی جمعی^۹ می‌شود؛ شرایطی که توانایی کنترل جرایم جدی‌تر را کاهش می‌دهد (مارکوویتز^۹، ۲۰۰۱: ۲۹۷). نظریه اثربخشی جمعی ریشه در رهیافت بی‌سازمانی اجتماعی دارد و در زمینه تأکید بر محرومیت ساختاری و رواج شبکه‌های اجتماعی در سطح اجتماع با آن وجه اشتراک

دارد (برونینگ^{۱۱}، ۲۰۰۲: ۳۸۵). به اعتقاد «مورنف» و همکاران (۲۰۰۱) نه سرمایه اجتماعی و نه پیوندهای قوی هیچ‌یک منجر به کاهش جرم نمی‌شود. آن‌ها بر اهمیت اثربخشی جمعی در کنترل اجتماعی جامعه تأکید گذاشتند. اثربخشی جمعی به معنای ترکیب اعتماد و انسجام با انتظارات مشترک جهت کنترل می‌باشد (روس^{۱۲}، ۲۰۰۱: ۱۸۴). اجتماعات دارای اثربخشی جمعی بیشتر، ممکن است به نحو بهتری قادر به دیده‌بانی و تنظیم رواج رفتارهای عمومی، مانند بزهکاری خیابانی و رفتارهای نوعاً فردی، مانند رفتار جنسی نوجوانان باشند. شناخت فرآیندهای مزبور مستلزم توجه به ابعاد متکثر و چندگانه اثربخشی جمعی است (براونینگ، ۲۰۰۸: ۲۷۱). «ویلسون» (۱۹۹۶) مدعی است که برخی از ساکنان اجتماعات فقیر، دارای شبکه‌های اجتماعی به هم پیوسته‌ای هستند که به عنوان عوامل حفاظتی بر ضد جرم و بی‌نظمی عمل می‌کنند. این گونه شبکه‌های اجتماعی، نه تنها در ارتقای ارزش‌های اجتماعی مهم و قانونی است، بلکه از خشونت جدی نیز ممانعت بعمل می‌آورد (سوات^{۱۳}، ۲۰۱۳: ۲).

بسیاری از صاحب‌نظران بر این مقوله اتفاق نظر دارند که جوانی دورانی بسیار بحرانی است که عوامل خطر ضمن تهدید سلامت روانی، اجتماعی و عاطفی آن‌ها می‌توانند بر پیکر وجودی آن‌ها هم تأثیرات جبران‌ناپذیری وارد آورند (علیوردی‌نیا و حسنی، ۱۳۹۳: ۱۲۴). صرف‌نظر از وضعیت اقتصادی، وضعیت تأهل، نژاد، جنسیت و غیره، جوانان بیشتر از هم‌سالان بزرگ‌تر خود مرتکب جرم می‌شوند (سیگل، ۲۰۱۰: ۵۲). برخی شواهد نشان می‌دهد که دانشجویان در مقایسه با هم‌سن و سال‌های خود در خارج از دانشگاه نرخ بالاتری از رفتارهای انحرافی را بروز می‌دهند (فورد و بلومنستین^{۱۴}، ۲۰۱۲: ۵۶-۵۷). با توجه به این‌که با افزایش روزافزون دانشجویان در سطح کشور روبه‌رو هستیم، خطرات زیادی ممکن است این قشر را تهدید کند، چون دوره جوانی دوره بی‌ثباتی است، پس احتمال مرتکب شدن به رفتارهای انحرافی در این سنین بیشتر است. دوران دانشجویی به دلیل قرار گرفتن در بازه سنی حساس و هم‌چنین وارد شدن آن‌ها در محیطی که آزادی بیشتری را در نتیجه کم‌شدن کنترل والدین بر روی آن‌ها نسبت به گذشته احساس می‌کنند، تأثیر مهمی در جامعه‌پذیری آن‌ها و هم‌چنین آمادگی برای گرفتن نقش‌ها و موقعیت‌های اجتماعی متفاوت ایفا کند (علیوردی‌نیا و قهرمانیان، ۱۳۹۵: ۱۰).

اخیراً «جیمینز»^{۱۵}، «موسیتا»^{۱۶} و «پاودانو»^{۱۷} (۲۰۰۹) نشان دادند که در کشورهای صنعتی با اقتصاد بازار، تغییری کمی و کیفی در الگوی رفتارهای خشونت‌آمیز در بین نوجوانان مشاهده شده است: نه تنها فراوانی اعمال مجرمانه مشتمل بر آسیب‌رساندن به اموال عمومی یا خصوصی افزایش یافته است، بلکه افزایش قابل توجهی در دفعات اعمال خشونت‌آمیز نسبت به افراد، به‌ویژه اقداماتی که افراد هم‌سن یا گروه‌های سنی

پایین‌تر را هدف قرار می‌دهند، نیز مشاهده شده است. دزدی و ارباب، قتل و کشتار و ضرب و جرح و جرایم جنسی. از این رو، نوجوانی به طور سنتی به عنوان دوره‌ای شناخته می‌شود که با تخطی از قوانین و تلاش برای ارتقاء و توسعه فردی و اجتماعی شناخته می‌شود (استبان و تاب‌نیرو، ۲۰۱۱: ۷۰۳).

در داخل کشور نیز نتایج برخی از پژوهش‌ها حکایت از شیوع نسبتاً بالای انحرافات اجتماعی در بین جوانان و دانشجویان دارد. «علی‌وردی‌نیا» و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی در بین دانشجویان دانشگاه اورمیه به این نتیجه رسیدند که ۲۸٪ از پسران و ۸٪ از دختران، حداقل یک بار مشروبات الکلی مصرف کرده‌اند. یا در پژوهش دیگری در دانشگاه مازندران، ۴۵٪ از پسران و ۱۹/۹٪ از دختران دانشجوی، حداقل یک بار الکل مصرف کرده‌اند (علی‌وردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲). تحقیق دیگری در دانشگاه مازندران با نمونه آماری ۵۳۰ نفری نیز نشان داده است؛ ۴۸٪ از دانشجویان با مصرف الکل موافق، ۴۲٪ نگرش میانه و ۱۱٪ نگرشی مخالف داشته‌اند (علی‌وردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲ الف). در پژوهشی دیگر (علی‌وردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۴) نتایج نشان داده است که تقلب دانشگاهی در میان دانشجویان به میزان ۹۷/۴٪ شیوع دارد، به گونه‌ای که فقط ۲/۶٪ اظهار کرده‌اند که اصلاً تقلب دانشگاهی نداشته‌اند.

بنابراین به دلیل اهمیتی که دانشگاه‌ها و دانشجویان برای جامعه دارند، و با توجه به فزونی رفتارهای انحرافی در جامعه جوانان، پژوهش حاضر در پی بررسی تأثیر بی‌سازمانی اجتماعی ادراکی و اثربخشی جمعی رفتارهای انحرافی در میان دانشجویان دانشگاه مازندران است. سازه‌هایی که در ادبیات نظری و جرم‌شناسی اهمیت و جایگاه ویژه‌ای دارند. به عقیده «کلیفورد شاو» و «هنری مکی»^{۱۸}، جرم و خودکشی بازتابی از بی‌سازمانی اجتماعی است. از نگاه آن‌ها، مهاجران دارای نظام ارزشی متفاوتی هستند که با هنجارهای محیط جدید در تعارض است. این مهاجران از نظام حمایتی و مکانیزم‌های کنترل اجتماعی بی‌بهره‌اند (اپریل^{۱۹}، ۲۰۰۵: ۱۶). محور و مدار عمده این رویکرد عبارت از این است که شرایط ساختاری و اجتماعی عوامل مستقیم جرم نیستند؛ بلکه، جرم حاصل شکست کنترل اجتماعی غیررسمی بر اثر پیوستگی سایر شرایط ساختاری (مثل ناهم‌گونی و بی‌ثباتی ساکنان) با عوامل اقتصادی است که به نحو هماهنگ در نظام فرآیندهای اجتماعی عمل می‌کنند (آلن^{۲۰}، ۲۰۱۲: ۱۵۲). نظریه‌های بی‌سازمانی اجتماعی ادعا دارند که نبود انسجام و هم‌بستگی اجتماعی، همراه با ضعف کنترل اجتماعی، راه را برای اعمال و رفتارهای مجرمانه و خشن در بین اعضا هموار می‌کند. از آنجایی که بی‌سازمانی اجتماعی با سطح اجتماع و محله مناسب است، چنین می‌انگارد که عوامل ساختاری مثل: تحرک ساکنان، فقر، ناهم‌گونی قومی،

اندازه و ترکیب جمعیت، و بی‌ثباتی خانواده، موانعی را پیش‌روی انسجام محلی و تحقق وحدت و وفاق عمومی در زمینه اهداف و غایات ایجاد می‌کند. حاصل کار فروپاشی کنترل اجتماعی غیررسمی است که طبق فرض، به نرخ بالای جرم و خشونت منجر می‌شود (دیم^{۲۱}، ۲۰۱۰: ۵۲۳).

«مورنف»، «سامسون» و «رودنباش» (۲۰۰۱) و «سامسون»، «رودنباش» و «ایرلس» (۱۹۹۷) استدلال می‌کنند که تصور اثربخشی جمعی در یک محله - این احساس که انسجام اجتماعی مبتنی بر قابلیت اعتماد همسایه‌ها و توانایی آن‌ها برای عمل به مثابه عوامل کنترل اجتماعی غیررسمی - متغیر مهمی در فهم و شناخت توانایی شهروندان برای کنترل مؤثر جرم و بیشینه کردن امنیت عمومی است. تصور از اثربخشی جمعی گویای یک عاملی است که متفاوت از ادغام اجتماعی است. گفته می‌شود که ادغام اجتماعی در جایی وجود دارد که شهروندان همسایگان خود را می‌شناسند، مرتب با همسایه‌ها صحبت می‌کنند، و احساس می‌کنند محله‌شان، یک «خانه واقعی» است که با سنج‌های پیشین پیوندهای اجتماعی مشابهت دارد. همان طوری که در گذشته سنجش شده، ادغام اجتماعی منحصراً نشان نمی‌دهد که شهروندان همسایه‌های خود را به عنوان افراد ارزشمندی می‌بینند که می‌توانند جهت مداخله به‌عنوان کارگزاران غیررسمی کنترل اجتماعی در فعالیتهای مخرب اجتماعی بر آن‌ها اتکا کنند؛ این اعتماد و این انتظارات در یک محله منسجم اجتماعی، ممکن است باشد و ممکن است نباشد. همان‌طور که مورد انتظار است، ادغام اجتماعی و اثربخشی جمعی هم‌تغییری دارند. این هم‌تغییری ممکن است ناشی از این باشد که ادغام اجتماعی مقدمه و سرآغاز اثربخشی جمعی است که نمایانگر نقطه شروع بر روی یک پیوستاری است که دامنه آن، از یک سو ادغام اجتماعی، و اثربخشی جمعی از سوی دیگر است. افزون بر این، اثربخشی جمعی در خلأ وجود ندارد (گیبسون، ۲۰۰۲: ۵۳۹).

۲. پیشینه پژوهش

۲-۱. پژوهش‌های داخلی

«علیخواه» و «نجیبی ربیعی» (۱۳۸۵) تحقیقی تحت عنوان «زنان و ترس از جرم در فضاهای شهری» در شهر تهران انجام دادند. آن‌ها در این تحقیق به این نتیجه رسیدند که نیمی از زنان هنگام رفت و آمد در شهر احساس امنیت ندارند؛ هم‌چنین مناطق فرسوده و تاریک سبب افزایش ترس زنان از جرم می‌شود. بین میزان تحصیلات و میزان ترس از جرم، بین وضعیت محله و میزان ترس از جرم، بین میزان رضایت از پلیس و میزان ترس از جرم، بین میزان درآمد زنان و میزان ترس از جرم تفاوت معناداری

یافت شده است. «احمدی» و همکاران (۱۳۸۸) تحقیقی تحت عنوان «ترس از جرم در مناطق جرم خیز شیراز» انجام دادند. آن‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که از بین متغیرهای فردی، جنسیت رابطه معناداری با ترس از جرم داشته و مردان ترس از جرم را بیش از زنان گزارش کرده‌اند؛ و متغیرهای مربوط به محله از جمله بی‌نزاکتی، دل‌بستگی به محله، کیفیت محله و درک جرم در محله به شکل معناداری با ترس از جرم رابطه دارند. «بنی‌فاطمه» و همکاران (۱۳۹۱) تحقیقی تحت عنوان «بی‌سازمانی اجتماعی و بزهکاری نوجوانان پسر شهر زنجان» انجام داده‌اند؛ نتایج نشان می‌دهد که بین متغیرهای محله نابسامان، پیوند محله‌ای و همسایه‌ای، پای‌بندی به مدرسه، تعامل با هم‌سالان بزهکار، منطقه سکونت و درآمد خانواده با متغیر وابسته بزهکاری نوجوانان رابطه وجود دارد. «ارشد» و «درویشی‌فرد» (۱۳۹۳) تحقیقی تحت عنوان «بی‌سازمانی اجتماعی و امکان شکل‌گیری آسیب‌های اجتماعی»، انجام دادند. نتایج نشان می‌دهد که بی‌سازمانی اجتماعی سبب ایجاد زوال و نابودی در شهرها می‌شود و زمینه شکل‌گیری انواع آسیب‌های اجتماعی را فراهم می‌کند.

«پروین» و همکاران (۱۳۹۵) تحقیقی تحت عنوان «بی‌سازمانی اجتماعی و آسیب‌های پنهان شهری» که به روش کیفی و از طریق مشاهده و مصاحبه جمع‌آوری شده است؛ نتایج نشان می‌دهد که قماربازی یکی از آسیب‌های اجتماعی است که اکثر قماربازان را مرد تشکیل می‌دهند؛ هم‌چنین وضعیت نابه‌سامان شهری و بی‌سازمانی اجتماعی که به دلیل تغییرات اساسی ایجاد می‌شود، سبب می‌شود تا انواع آسیب‌های اجتماعی رخ دهد. علی‌پوردی نیا و همکاران (۱۳۹۵) تحقیقی تحت عنوان «تحلیل جامعه‌شناختی ترس از جرم: آزمون تجربی نظریه‌های اثربخشی جمعی و پنجره‌های شکسته» انجام دادند. نتایج نشان می‌دهد که بین متغیرهای بی‌نظمی فیزیکی تصویری، بی‌نظمی اجتماعی تصویری با متغیر وابسته (که در این تحقیق ترس از جرم بود) رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. «مظفری» و همکاران (۱۳۹۸) تحقیقی تحت عنوان «بررسی رابطه بین مدیریت بی‌سازمانی اجتماعی، بی‌نظمی ناهنجاری اجتماعی در بزهکاری نوجوانان شهر قزوین» انجام دادند که نتایج نشان می‌دهد که بین متغیرهای بی‌سازمانی اجتماعی و مدیریت ناهنجاری و بی‌نظمی اجتماعی بر بزهکاری اجتماعی رابطه بسیار قوی وجود دارد و بی‌سازمانی اجتماعی که در نتیجه صنعتی شدن و شهرنشینی به وجود می‌آید، یک عامل مهم در گسترش جرم و بزهکاری است. «عشایری» و همکاران (۱۴۰۰) تحقیقی را تحت عنوان «مطالعه ترس از جرم در بین شهروندان اردبیلی» انجام دادند؛ نتایج نشان می‌دهد ترس از جرم تحت تأثیر شرایط و بستری است که اتفاق می‌افتد.

۲-۲. پژوهش‌های خارجی

«سمپسون»^{۲۲} و همکاران (۱۹۹۷) تحقیقی تحت عنوان «محل‌ها و جرم خشونت‌آمیز: مطالعه چندسطحی اثربخشی جمعی» انجام دادند. نتایج نشان داد که اثربخشی جمعی قابلیت اطمینان بالایی در یک محل‌ها دارد و به عنوان انسجام اجتماعی با کاهش خشونت مرتبط است و بی‌ثباتی مسکونی با خشونت تا حد زیادی توسط اثربخشی جمعی میانجی‌گری می‌شود. «اول»^{۲۳} و همکاران (۱۹۹۸) در تحقیقی تحت عنوان «مدل‌سازی رفتارهای بزهکارانه: بی‌سازمانی اجتماعی، فرصت مسدود شده ادراکی و کنترل اجتماعی» به این نتیجه رسیدند که بی‌سازمانی اجتماعی ادراک از فرصت مسدود شده را افزایش می‌دهد که به نوبه خود کنترل اجتماعی را کاهش می‌دهد و در نتیجه رفتار بزهکارانه را افزایش می‌دهد. «کوان»^{۲۴} و همکاران (۲۰۰۲) تحقیقی تحت عنوان «جدیت جرم ادراکی، اجماع و اختلاف» به صورت پیمایش تلفنی در هنگ‌کنگ در سال ۱۹۹۷ م. انجام دادند. آن‌ها دریافتند که با تقسیم جمعیت بر اساس سن، جنس و سطح تحصیلات، تفاوت‌های جمعیت‌شناختی در میزان جدی بودن جرم تعیین‌کننده است. این سه عامل در تأثیرگذاری بر میزان جدی بودن جرم ادراکی مهم بودند. «جفری»^{۲۵} (۲۰۰۳) تحقیقی تحت عنوان «جدایی از ارتدوکس: اثرات بی‌سازمانی اجتماعی بر سرقت ادراک شده در جوامع غیرشهری» انجام داده است. او به این نتیجه دست یافته است که محدودیت‌های ساختاری و شرایط اجتماعی بر میزان جنایت افراد تأثیر می‌گذارند. «مک‌گرا» و همکاران^{۲۶} (۲۰۰۵) در تحقیق خود تحت عنوان «ترس از جرم در بریزبن؛ از منظر عوامل فردی، اجتماعی و محل‌های»، به این نتیجه رسیده‌اند که ویژگی‌های فردی و بی‌نظمی محل‌ها بیشترین قدرت پیش‌بینی را در ترس از جرم دارند؛ درحالی‌که که فرآیندهای اجتماعی و ساختار محل‌ها بسیار کم‌اهمیت‌تر است. «هینکل» (۲۰۰۹) در تحقیق خود تحت عنوان «حس ایجاد پنجره‌های شکسته، رابطه بین ادراک بی‌نظمی، ترس از جرم، اثر جمعی و جرم ادراکی»، به این نتیجه رسیده است که پلیس می‌تواند با تمرکز تلاش خود بر هدف قرار دادن بی‌نظمی-جرایم جزئی و رفتارهای مزاحم مانند: سر و صدا، مشروبات الکلی عمومی و خرابکاری، و هم‌چنین شرایط فیزیکی خراب در یک جامعه، به طور مؤثرتری با جرم مبارزه کند؛ هم‌چنین درک بی‌نظمی باعث کاهش کارایی جمعی و ترس از جرم می‌شود. «برنز»^{۲۷} و همکاران (۲۰۱۱) تحقیقی تحت عنوان «نقش‌های بی‌سازمانی ادراکی محل‌ها، انسجام اجتماعی و کنترل اجتماعی در مصرف مواد و بزهکاری نوجوانان شهری تابلند» انجام دادند؛ نتایج نشان داد که درک نوجوانان، اما نه والدین، از بی‌نظمی بیشتر با افزایش میزان بزهکاری جزئی و جدی مرتبط است. به طور شگفت‌انگیزی، انسجام بیشتر همسایگی با بزهکاری جزئی بیشتر مرتبط بود.

«بروینسما»^{۲۸} و همکاران (۲۰۱۳) تحقیقی تحت عنوان «بی‌سازمانی اجتماعی، سرمایه اجتماعی، اثربخشی جمعی و توزیع فضایی جرم و مجرمان» انجام دادند؛ آن‌ها به این نتیجه دست یافته‌اند که مدل‌های بی‌سازمانی اجتماعی به خوبی با داده‌ها مطابقت ندارد و نشان می‌دهد که میزان جرم و جنایت و مجرمان ممکن است ناشی از فرآیندهای متمایز شهری باشد. «گو»^{۲۹} و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیق خود تحت عنوان «بازبینی نظریه پنجره‌های شکسته: آزمایشی از تأثیر میانجیگری مکانیسم‌های اجتماعی بر رابطه بی‌نظمی و ترس»، نشان دادند که بخشی از نظریه پنجره‌های شکسته تأیید می‌شود؛ به این دلیل که بی‌نظمی می‌تواند ترس را به دلیل تأثیر مخرب آن بر انسجام محله و انتظارات مشترک برای کنترل اجتماعی، تاحدی ایجاد کند. «کول»^{۳۰} (۲۰۱۹) در تحقیق خود تحت عنوان «آثار فیزیکی و اجتماعی محله و جرم: گردهم آوردن حوزه‌ها از طریق نظریه اثربخشی جمعی» به این نتیجه رسیده است که اثربخشی جمعی به عنوان یک مفهوم کانونی عمل می‌کند و با در نظر گرفتن ارتباط انسجام اجتماعی در فعال‌سازی کنترل اجتماعی ساکنان، می‌توان به دوگانگی بین نحوه محافظت و دفاع از محیط محله پرداخت. «ویپیل»^{۳۱} و همکاران (۲۰۱۹) تحقیقی تحت عنوان «گسترش نظریه اثربخشی جمعی برای کاهش خشونت در بین نوجوانان آمریکایی آفریقایی تبار» انجام دادند؛ نتایج تحقیق از این قرار است که بین (الف) اثربخشی جمعی و مواجهه با خشونت اجتماعی و (ب) کنترل اجتماعی غیررسمی و مواجهه با خشونت اجتماعی ارتباطات مقطعی مثبتی وجود دارد؛ با این حال، ارتباط بین انسجام اجتماعی و مواجهه با خشونت اجتماعی منفی بود؛ به‌طور کلی اثربخشی جمعی می‌تواند ارتباط بین محرومیت محله و خشونت جامعه را کاهش دهد.

«یو»^{۳۲} (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «مشارکت جامعه و مدرسه در مشارکت جوانان در باند» به بررسی نقش مدارس در تنظیم جوانان به مشارکت در باندها با یک رویکرد یکپارچه روان‌شناختی و جامعه‌شناختی پرداخت. یافته‌ها از گسترش نظریه بی‌سازمانی اجتماعی و پیوندهای اجتماعی به سطح مدرسه حمایت می‌کند. «چارلز»^{۳۳} و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «پنجره‌های شکسته، کنترل اجتماعی غیررسمی، و جرم: ارزیابی علیت در مطالعات تجربی» به روابط علی بین بی‌نظمی، کنترل اجتماعی غیررسمی و جرم پرداختند؛ نتایج این پژوهش نشان داد که کنترل اجتماعی غیررسمی با انحرافات در آینده ارتباط منفی دارد. «لازانوفسکا» و «توفکسی»^{۳۴} (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان «نظریه بی‌سازمانی اجتماعی و بزهکاری نوجوانان» به آزمون تئوری بی‌سازمانی اجتماعی پرداختند. نتایج این پژوهش حاکی از این است که نظریه بی‌سازمانی اجتماعی به‌طور قابل‌قبولی می‌تواند در تبیین فعالیت‌های بزهکارانه نوجوانان مورد استفاده قرار

گیرد. «مالوم»^{۳۵} و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی تئوری پنجره‌های شکسته و رفتار زباله‌ریزی درمیان دانشجویان در دانشگاه نیجریه: دلالت‌های این نظریه بر زباله‌ریزی در مدرسه پس از کووید ۱۹» به مطالعه کاربرد تئوری پنجره‌های شکسته و مدل فرآیند دو مرحله‌ای در زباله‌ریزی کلاس درس پرداختند. نتایج پژوهش به‌طور کلی حاکی از این است که تئوری پنجره‌های شکسته مورد تأیید واقع نشد.

۲-۳. جمع‌بندی و نقد پیشینه

تحقیقاتی که به بررسی تجربی نظریه‌های بی‌سازمانی اجتماعی و پنجره‌های شکسته پرداخته‌اند، به‌طور معمول جرم‌هایی را مورد بررسی قرار داده‌اند که در محله‌های مناطق محروم و حاشیه‌ای شایع‌تر است و از طرفی جامعه آماری و نمونه این پژوهش‌ها را نیز همین محله‌ها تشکیل می‌دهد. پژوهش‌هایی که نظریه بی‌سازمانی اجتماعی و پنجره‌های شکسته را تأیید نکرده‌اند نیز، به‌طور معمول با جامعه‌ای گسترده‌تر روبه‌رو بوده‌اند؛ برای مثال، پژوهش «مالوم» و همکاران (۲۰۲۱) ریختن زباله را در کلاس درس در دانشگاه مورد بررسی قرار داده که نشان از این دارد؛ این رفتار انحرافی را نمی‌توان در چارچوب نظریه پنجره‌های شکسته تبیین نمود. در تحقیق دیگر «بروینسما» و همکاران (۲۰۱۳) نیز که ۸۶ محله مختلف از یک شهر را به‌طور گسترده مورد آزمون قرار دادند، کاربرد نظریه بی‌سازمانی اجتماعی و اثربخشی جمعی را رد نکرده‌اند. پژوهش حاضر با آگاهی به این نقد، جامعه آماری را دانشجویان در نظر گرفته است تا از این آسیب‌گزینی بودن به دور باشد؛ به عبارتی وجه فارق پژوهش حاضر، این است که نه محلات فقیر یا مسأله‌دار، که رفتار انحرافی دانشجویان را در پرتو نظریه‌های بی‌سازمانی اجتماعی، پنجره‌های شکسته و اثربخشی جمعی مورد مطالعه قرار داده است.

۳. چارچوب نظری

۳-۱. نظریه بی‌سازمانی اجتماعی^{۳۶}

ریشه‌های نظریه بی‌سازمانی اجتماعی به اوایل دهه ۱۹۰۰ م. برمی‌گردد (کوربین و وو^{۳۷}، ۲۰۱۶: ۱۲۲). در سال ۱۹۲۹ م.، دو محقق از دانشگاه شیکاگو، «کلیفورد شاو» و «هنری مک کی»، مجموعه‌ای از مطالعات را با استفاده از مدارک رسمی آغاز کردند که نشان می‌داد در شهر شیکاگو، میزان بزهکاری، جرم و تعهد به مؤسسات اصلاحی به‌طور قابل توجهی متفاوت است. شاو و مک‌کی به این نتیجه رسیدند که جنایت و بزهکاری ناشی از ویژگی‌های شخصی ساکنینی نیست که در محله‌ها زندگی می‌کردند، بلکه با خود محلات گره‌خورده بودند. ویژگی‌های اکولوژیکی که بیشتر مورد توجه محققان

بی‌سازمانی اجتماعی است عبارتند از: فقر، بیکاری، تحرک یا جابه‌جایی جمعیت، ترکیب نژادی و اختلال در خانواده و سایر موارد. الگوی اصلی بی‌نظمی اجتماعی می‌تواند به صورت:

ویژگی‌های همسایگی ← پیوندهای اجتماعی ← کنترل اجتماعی غیررسمی ← جرم بیان شود (کوربین و وو، ۲۰۱۶: ۳-۱۲۲).

بی‌سازمانی اجتماعی اختلال در روابط بین افراد یا گروه‌های وابسته به یک‌دیگر، با اختلاف نظر در اهداف، وسایل دستیابی به هدف یا عدم انجام وظایف گروهی است؛ در واقع، تعدادی از افرادی که دستاوردها یا عملکردهای مشترکی ندارند. بی‌سازمانی اجتماعی، نشان‌دهنده گسست سازمان اجتماعی است (ازمی^{۳۸}، ۱۹۶۸: ۴۷). نظریه بی‌سازمانی اجتماعی بر رابطه بین ساختار محله، کنترل اجتماعی و جرم متمرکز است (کوبلین و ویتزر^{۳۹}، ۲۰۰۳: ۳۷۴). رویکرد بی‌سازمانی اجتماعی نشان می‌دهد که همسایگی، فقر، بی‌ثباتی مسکونی و ناهمگونی قومی، ظرفیت سطح جامعه برای تنظیم جرایم محلی را کاهش می‌دهد (برونینگ، ۲۰۰۲: ۸۳۴). نظریه بی‌سازمانی اجتماعی، ضعف متمرکز، بی‌ثباتی مسکونی و ناهمگونی قومی را با تغییرات در سازمان اجتماعی و ظرفیت جمعی برای کنترل جنایت محلی پیوند می‌دهد. ناهمگونی قومی به عنوان ویژگی ساختاری جوامع در نظر گرفته می‌شود که ممکن است مانع ارتباط بین ساکنان شود (برونینگ، ۲۰۰۲: ۸۳۶). این ویژگی‌های ساختاری مقاومت ساکنان را در برابر هنجارهای رفتاری غیرمعارف تضعیف می‌کند (بروینسما^{۴۰} و همکاران، ۲۰۱۳: ۹۴۳ و ۹۴۴).

مطلب مهم در تئوری بی‌سازمانی اجتماعی، مکانیزم‌های محلی افراد است که باعث افزایش پیوندهای اجتماعی ساکنان و کنترل اجتماعی و کاهش هر نوع جرم و بی‌نظمی می‌شوند (کوبلین و ویتزر، ۲۰۰۳: ۳۷۵ و ۳۷۶). بحث اصلی تئوری بی‌سازمانی اجتماعی این است که کج‌روی و جرم در نتیجه کنترل اجتماعی ضعیف روی می‌دهد (مسنر و روزنفیلد^{۴۱}، ۲۰۰۱: ۲۸۶).

۲-۳ نظریه اثربخشی جمعی^{۴۲}

برای اولین بار تئوری اثربخشی جمعی در «ایلینویز شیکاگو»، در دهه ۹۰ م. و با استفاده از داده‌های پروژه «توسعه انسانی در محلات شیکاگو» به محک تجربه خورد. سامپسون و همکاران (۱۹۹۷) تعداد ۳۴۳ محله را مورد بررسی قرار دادند. تعریف آن‌ها از خوشه همسایگی^{۴۳} عبارت بود از: گروهی از افراد و نهادها که یک بخش جزئی از یک اجتماع بزرگ‌تر را اشغال کرده‌اند (سامپسون و همکاران، ۱۹۹۷: ۹۱۹؛ به نقل از: علی‌وردی نیا و

همکاران، ۱۳۹۵: ۴۹). در هر خوشه از یک سو منابع بیرونی و کارآیی جمعی (ترکیبی از کنترل اجتماعی غیررسمی، چسبندگی اجتماعی یا انسجام و هم‌چنین اعتماد) اندازه‌گیری شد و از سوی دیگر خشونت سنجیده شد. در این پژوهش، مفهوم‌سازی و سنجش کنترل غیررسمی اجتماعی، به نوعی جایگزین پارادایم بی‌سازمانی اجتماعی شد. به گفته سمپسون، اثربخشی جمعی محله برقراری ارتباط بین انسجام، اعتماد و انتظارات مشترک برای یک عمل است (سمپسون، ۲۰۰۴؛ به نقل از: علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۹ و ۵۰)؛ غایت نظریه اثربخشی جمعی، تأکیدی دوباره بر اهمیت فکر کردن به راه‌های اجتماعی برای حل مسائل اجتماعی است.

از نظر «اسناودن لی ار»^{۴۴}، اثربخشی جمعی اغلب در سازمان‌های خدمات اجتماعی کارآمد، کلیساها و حمایت‌های غیررسمی به واسطه شبکه‌های نیرومند همسایگی تبلور می‌یابد (اسناودن، ۲۰۰۵: ۱۱۷). نقش اثربخشی جمعی در افزایش و بهبود امنیت، و شرایط سالم اجتماع به دلایل گوناگون ارزشمند است. همان‌طور که مورنرف و همکاران (۲۰۰۱) اظهار داشته‌اند «محل‌های بهره‌بر از سرمایه اجتماعی (مثل شبکه‌های اجتماعی به هم پیوسته)، کمتر قادر به تحقق ارزش‌های مشترک و حفظ کنترل اجتماعی غیررسمی هستند که تسریع‌کننده سلامت و امنیت‌اند» (اسوات^{۴۵}، ۲۰۱۳: ۲). احتمال رخ دادن واکنش‌های عمومی در محل‌های با اثربخشی جمعی پایین کمتر است (گیبسون^{۴۶}، ۲۰۰۲: ۵۳۸؛ مایمون^{۴۷}، ۲۰۱۲: ۴).

این نظریه مبتنی بر دو عامل زمینه‌ای است؛ یکی از عوامل، «کنترل اجتماعی غیررسمی» یا تمایل همسایه‌ها برای مداخله در هنگام مشاهده تخلف است؛ عامل دوم، «اعتماد و پیوند اجتماعی» یا میزان رابطه و حمایت افراد از یک‌دیگر در یک منطقه است (علیوردی‌نیا و حسنی، ۱۳۹۳: ۲۴۰ و ۲۴۱). مفهوم اثربخشی جمعی دو مکانیسم اساسی را جمع می‌کند؛ انسجام اجتماعی (بخش «جمعی» مفهوم) و انتظارات مشترک برای کنترل (بخش «اثربخشی» مفهوم)، (سمپسون، ۲۰۱۲: ۱۵۲ و ۱۵۳). اثربخشی جمعی مشخصه بارزی دارد، زیرا متضمن «فرآیندهای فعال‌سازی یا تبدیل پیوندهای اجتماعی در راستای نیل به اهداف مطلوب» است (علیوردی‌نیا و حسنی، ۱۳۹۳: ۲۷۸ و ۲۷۹). طبق ادبیات موجود، سرمایه اجتماعی و انسجام اجتماعی بیش از اثربخشی جمعی به یک‌دیگر، ارتباط دارند؛ به طوری که دو مفهوم اولی بیانگر منابعی است که به تسهیل شیوه‌های کنش (مثل عاملیت) کمک می‌کند. سرمایه اجتماعی به طور بالقوه، کنش اجتماعی را تسهیل و یا از آن جلوگیری می‌کند. اما عاملیت، میل و رغبت شهروندان، به کنترل و تأثیرگذاری بر زندگی و حیات روزانه با هم‌دستی سایر منابع اجتماعی است (کانسینو^{۴۸}، ۲۰۰۵: ۲۹۲).

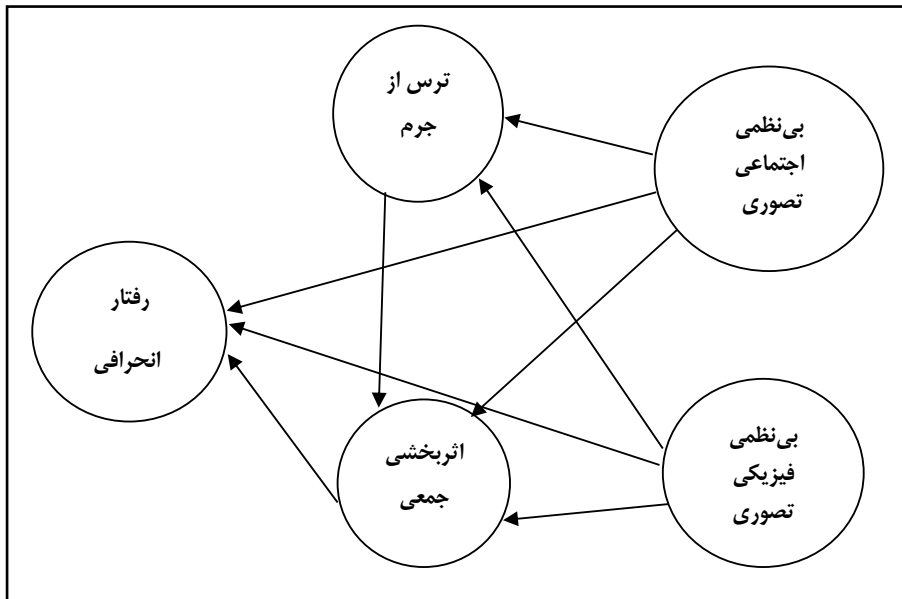
۳-۳. نظریه پنجره‌های شکسته^{۴۹}

نظریه‌های پنجره‌های شکسته توسط «کلینگ» و «ویلسون» در سال ۱۹۸۲ م. مطرح شد؛ در این رویکرد نظری، بی‌نظمی در اجتماع منجر به ترس از جرم، کناره‌گیری ساکنان از اجتماع، کاهش میزان کنترل اجتماعی غیررسمی و نهایتاً افزایش فراوانی و شدت بی‌نظمی و جرم می‌شود. از نظر این محققان، شاخص‌های ساده بی‌نظمی (مثل پنجره‌های شکسته، افراد ولگرد) اگر مورد توجه قرار نگیرند و به حال خود رها شوند، می‌تواند موجب افزایش جرائم شود. بی‌نظمی مهار نشده، ساکنان را هراسان می‌کند؛ به طوری که آن‌ها به این نتیجه می‌رسند، هنجارها و رفتارها از هم گسیخته شده، کنترل اجتماعی در همسایگی از بین رفته و مقامات رسمی و دولتی قادر به رفع این معضلات نمی‌باشند (بور، ۲۰۰۷؛ فرگوسن و میندل، ۲۰۰۷؛ به نقل از: ربانی و همتی، ۱۳۸۸: ۶۶). ویلسون و کلینگ در مقاله اصلی خود استدلال کردند که جنایات و مزاحمت‌های جزئی (از این پس «بی‌نظمی» نامیده می‌شود) مانند: زباله، دیوارنوشته‌ها و نوشیدن عمومی می‌تواند نقطه شروعی برای پوسیدگی محله و درنهایت جنایت باشد (هینکل، ۲۰۰۹: ۳). این شرایط بی‌نظم ظاهراً این پیام را می‌رساند که ساکنان محلی یا قادر نیستند یا تمایلی به متوقف کردن رفتار تعارض‌آمیز یا تهدیدآمیز ندارند (گو و همکاران، ۲۰۱۴: ۵۸۰). آن‌ها با یک سادگی جذاب و زیبا، استدلال می‌کنند که یک پنجره شکسته نمادی از نشانه اولیه بی‌نظمی و غفلت از محله است که ممکن است درنهایت منجر به افزایش جنایات جدی‌تر خیابانی شود (ویلیز^{۵۰}، ۲۰۰۲: ۲۲۰).

طبق استدلال آن‌ها، اگر پنجره‌ای شکسته شود و تعمیر نشود، بقیه پنجره‌ها نیز به زودی شکسته می‌شوند. در این مرحله اجتناب‌ناپذیر نیست که جنایات جدی شکوفا شود یا حملات خشونت‌آمیز به غریبه‌ها رخ دهد (کلینگ و ویلسون^{۵۱}: ۱۹۸۲). پیروان نظریه پنجره‌های شکسته معتقدند که بی‌نظمی‌های محیطی مانند پنجره‌های شکسته و رفتارهایی که حاکی از بی‌نظمی باشد به مانند مارپیچی از وقایع که رو به پایین حرکت می‌کند، عمل می‌نمایند و درنهایت به فروپاشی محله می‌انجامد (گلوب^{۵۲} و همکاران، ۲۰۰۳: ۶۹۲؛ هربرت^{۵۳}، ۲۰۰۱: ۴۴۸ و ۴۴۹؛ هینکل^{۵۴}، ۲۰۰۹: ۳). در نظریه پنجره شکسته به نظر می‌رسد که «کسی مراقب نیست» که این امر سبب می‌شود خرابکاری بسیار سریع تر رخ دهد (هینکل، ۲۰۰۹: ۵ و ۶). «پنجره‌های شکسته» یک «هشدار» در مورد بی‌نظمی عمومی و پیامدهای مخرب و اغلب «فلج‌کننده» آن بر زندگی اجتماع است (کلینگ و ویلسون، ۱۹۸۲)؛ بنابراین، اصلی‌ترین دلیل استدلال کلینگ و ویلسون این بود که پلیس می‌تواند با مقابله با بی‌نظمی به طور مؤثرتری با جرم مبارزه کند. اگر

آن‌ها تجمع بی‌نظمی را متوقف کرده و از رسیدن محلات به نقطه اوج جلوگیری کنند، جایی که در معرض تهاجم جنایی قرار می‌گیرند، می‌توانند تأثیر زیادی بر جرم داشته باشند (هینکل، ۲۰۰۹: ۱۱ و ۱۲).

مدل نظری پژوهش:

شکل ۱: مدل نظری رفتار انحرافی (نگارندگان، ۱۴۰۰).

Fig. 1: Theoretical model of deviant behavior (Authors, 2022).

فرضیه‌های پژوهش:

۱. رفتار انحرافی تابعی مثبت از بی‌نظمی اجتماعی تصویری است.
۲. رفتار انحرافی تابعی مثبت از بی‌نظمی فیزیکی تصویری است.
۳. رفتار انحرافی تابعی منفی از اثربخشی جمعی ادراکی است.
۴. ترس از جرم تابعی مثبت از بی‌نظمی اجتماعی تصویری است.
۵. ترس از جرم تابعی مثبت از بی‌نظمی فیزیکی تصویری است.
۶. اثربخشی جمعی ادراکی تابعی منفی از بی‌نظمی اجتماعی تصویری است.
۷. اثربخشی جمعی ادراکی تابعی منفی از بی‌نظمی فیزیکی تصویری است.
۸. اثربخشی جمعی ادراکی تابعی منفی از ترس از جرم است.

۴. روش پژوهش

روش پژوهش پژوهش حاضر، پیمایشی و از نوع مقطعی بوده و به منظور جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه استفاده شده است. واحد تحلیل پژوهش حاضر فرد (دانشجو) و تحلیل آن نیز در سطح خرد است.

در پژوهش حاضر جمعیت پژوهش عبارت است از: کلیه دانشجویان دانشگاه مازندران که در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۰ مشغول به تحصیل بوده‌اند. نمونه آماری به صورت تصادفی با خطای ۵٪ برابر ۴۰۰ نفر بوده است (دواس، ۱۳۸۵: ۷۸). شیوه نمونه‌گیری در این پژوهش از نوع نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم بوده است. در این تحقیق جنس دانشجویان به عنوان طبقه در نظر گرفته شد.

۴-۱. اعتبار و پایایی ابزار سنجش

در این پژوهش برای سنجش اعتبار متغیرها از اعتبار محتوا^{۵۵} استفاده شده است. در اعتبار محتوا معرف‌های تجربی (مقیاس‌ها و پرسش‌ها) معرف کامل حوزه معنای مفهوم اصلی مورد مطالعه هستند (بیکر، ۱۳۹۵). برای تعیین پایایی نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. مقدار آلفای کرونباخ برای متغیر وابسته و متغیرهای مستقل به شرح زیر (جدول ۱) است.

جدول ۱: میزان پایایی متغیرهای پژوهش (نگارندگان، ۱۴۰۰).

Tab. 1: Reliability of research variables (Authors, 2022).

نام متغیر	تعداد گویه	ضریب پایایی
بی‌نظمی اجتماعی تصویری	۱۳	۰/۸۶۷
بی‌نظمی فیزیکی تصویری	۱۳	۰/۸۸۱
ترس از جرم	۱۶	۰/۸۹۳
اثربخشی جمعی	۱۵	۰/۸۹۳
رفتار انحرافی	۲۱	۰/۸۶۹

۴-۲. تعریف عملیاتی متغیرها

بی‌نظمی اجتماعی تصویری

بی‌نظمی اجتماعی به شرایط افراد اطلاق می‌شود و می‌توان آن را با حضور افرادی که در خیابان‌ها مواد مخدر مصرف می‌کنند، خرید و فروش مواد مخدر، دعوا در گوشه و کنار خیابان، فحشا، رفتارهای انحرافی (اعم از: مجرمانه و غیرمجرمانه) که احساس

خطر را ایجاد می‌کند و توسط ساکنان به عنوان نشانه‌هایی از شکست کنترل اجتماعی تلقی می‌شود، تعریف کرد (گراسیا و هررو^{۵۶}، ۲۰۰۷: ۷۳۹؛ ویلاتا^{۵۷} و همکاران، ۲۰۱۹: ۱). برای عملیاتی کردن این متغیر که از معرف‌هایی چون: خرید و فروش مواد، خرید و فروش مشروبات الکلی، مستی و عربده‌کشی و ... استفاده شده است، مبتنی بر تحقیق علیوردی نیا و همکاران (۱۳۹۴) است.

بی‌نظمی فیزیکی تصویری

بی‌نظمی فیزیکی به ویژگی‌های محیط ساخته شده مانند اتومبیل‌های رها شده، زباله، زمین‌های خالی نگه‌داری نشده و... مربوط می‌شود (ویلاتا و همکاران، ۲۰۱۹: ۱). نشانگرهای فیزیکی بی‌نظمی معمولاً به نقاشی‌های دیواری روی ساختمان‌ها، ماشین‌های رها شده، زباله در خیابان‌ها و پنجره‌ شکسته ضرب‌المثلی اشاره دارد (سمپسون، ۲۰۱۲: ۱۲۱)؛ برای سنجش این متغیر از مقیاس بی‌نظمی فیزیکی تصویری (علیوردی نیا و همکاران (۱۳۹۴) استفاده شده است.

رفتار انحرافی

انحراف منحصرأ یک مفهوم جامعه‌شناختی است. در برخی مکان‌ها بیشتر از مکان‌های دیگر، در برخی زمان‌ها بیشتر از زمان‌های دیگر و در برخی موقعیت‌ها بیشتر از موقعیت‌های دیگر رخ می‌دهد (کلینارد و میر^{۵۸}، ۲۰۱۰: ۳). برای سنجش این متغیر از مقیاس رفتار انحرافی ۲۱ گویه‌ای علیوردی نیا و یونس (۱۳۹۴) استفاده شده است؛ این مقیاس دارای ابعاد مصرف مواد مخدر و روانگردان و مشروبات الکلی، وندالیسم و سرقت، پرخاشگری، تقلب تحصیلی و انحرافات جنسی است.

اثربخشی جمعی ادراکی

اثربخشی جمعی نشان‌دهنده ظرفیت ساکنان، سازمان‌ها و سایر گروه‌ها برای اعمال کنترل اجتماعی و در نتیجه کاهش جرم و جنایت و خشونت است (سوات^{۵۹} و همکاران، ۲۰۱۳: ۱). سامسون و همکاران (۱۹۹۷) اثربخشی جمعی را به عنوان «انسجام اجتماعی در بین محلات در عین تمایل به مداخله در مصالح و منافع عام المنفعه» در نظر گرفتند (تایلور^{۶۰}، ۲۰۰۹: ۷۸۲؛ سمپسون و همکاران، ۱۹۹۹؛ مورنوف^{۶۱} و همکاران، ۲۰۰۱: ۵۲۰ و ۵۲۱؛ ایکسیو^{۶۲}، ۲۰۰۵: ۱۴۹). مقیاس اثربخشی جمعی مبتنی بر تحقیق علیوردی نیا (۱۴۰۰) و در دو بُعد چسبندگی اجتماعی و کنترل غیررسمی اثربخش در قالب ۱۵ گویه مورد بررسی قرار گرفت؛ از جمله گویه‌هایی که برای سنجش این مفهوم استفاده شده

است، عبارتند از: شناخت همسایگان، اعتماد به همسایه‌ها، شرکت در فعالیت‌های مشترک و ...

ترس از جرم

«ترس از جرم»^{۶۳}، یک پدیده اجتماعی پیچیده و چندلایه است (هیرتلنر، ۲۰۱۳: ۵). ترس از جرم به «طیف وسیعی از پاسخ‌های عاطفی و عملی به جرم اطلاق می‌شود که ... افراد و اجتماعات ممکن است از خود بروز دهند». ترس از جرم نشانه‌ای است از این احساس که شخصی معرض خطر قرار دارد (عبداله^{۶۴} و همکاران، ۲۰۱۱: ۶۴). ترس از جرم به مثابه «واکنش عاطفی با وجه مشخصه احساس خطر و اضطراب»، و یا به عنوان «یک پدیده عاطفی و نگرشی» تعریف می‌گردد (مش^{۶۵}، ۲۰۰۰: ۴۷). مقیاس ترس از جرم در دو بُعد عدم احساس امنیت و نگرانی از وقوع جرم و بزه‌دیدگی مورد بررسی قرار گرفته و برای سنجش آن در مجموع از ۱۶ گویه استفاده شده است. انتخاب گویه‌ها برای اندازه‌گیری ترس از جرم، با اقتباس از تحقیقات «براین آر وایانت»^{۶۶} (۲۰۰۸)، «رود مکریا»^{۶۷} (۲۰۰۵)، «اسمیت»^{۶۸} (۲۰۰۱) و «جنیفر بی‌راینسون»^{۶۹} (۲۰۰۳) صورت‌گرفته است. مقیاس ترس از جرم مبتنی بر تحقیق (علی‌پوردی نیا و همکاران، ۱۳۹۴) است.

۴-۳. توصیف داده‌ها

تعداد کل نمونه، ۴۱۱ نفر می‌باشد که ۵۹/۴٪ نمونه را دخترها و ۴۰/۶٪ نمونه را پسرها تشکیل می‌دهند. افراد ۲۱ ساله بیشترین تعداد پاسخ‌گویان را تشکیل می‌دهند (۲۳/۸٪). سنین ۲۰ و ۱۹ ساله نیز به ترتیب با ۲۳/۶٪ و ۱۵/۲٪ در رده‌های بعدی قرار دارند. ۹۳٪ از پاسخ‌گویان را افراد متأهل و مابقی را افراد مجرد تشکیل می‌دهند. دانشجویان مقطع کارشناسی تقریباً با ۹۰٪ بیشترین میزان پاسخ‌گویان را به خود اختصاص داده‌اند، کارشناسی ارشد و دکترا به ترتیب با ۸/۸ و ۱/۲٪ رتبه‌های بعدی را تشکیل می‌دهند. ۸۰٪ از پاسخ‌گویان در شهر و ۱۷/۵٪ نیز در روستا سکونت دائمی دارند؛ هم‌چنین داده‌ها نشان می‌دهد که نسبت دختران و پسران به لحاظ سکونت در شهر و روستا تقریباً برابر است. بررسی آمارهای دیگر در ارتباط با پرسش‌های رفتار انحرافی مانند: تقلب، خشونت، روابط جنسی با هم‌جنس و یا رابطه جنسی بدون ازدواج به طوری کلی نشان از این دارد که درصد کمتری از پاسخ‌گویان این رفتارها را از خود بروز می‌دهند. توصیف متغیر بی‌نظمی اجتماعی تصویری پاسخ‌گویان نشان می‌دهد که تصور پاسخ‌گویان از موارد مختلف بی‌نظمی اجتماعی محل زندگی‌شان، اعم از: تکدی‌گری، فحشا، خرید فروش مشروبات الکلی و ... در حد کم و متوسط است. توصیف متغیر بی‌نظمی فیزیکی

تصوری پاسخ‌گویان نشان می‌دهد که تصور پاسخ‌گویان از موارد مختلف بی‌نظمی فیزیکی محل زندگی‌شان در سطح متوسط می‌باشد؛ هم‌چنین جداول توصیفی نشان می‌دهد که تصور پاسخ‌گویان از موارد مختلف وقوع جرم در محل زندگی‌شان، اعم از: سرعت و آدم‌ربایی، ضرب و شتم و... در سطح کم است؛ درنهایت نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد که پاسخ‌گویان میزان اثربخشی جمعی متوسط رو به بالایی از خود گزارش کرده‌اند.

۴-۴. آزمون رگرسیونی چندگانه تبیین رفتار انحرافی براساس متغیرهای مستقل تحقیق

جدول ۲: مدل رگرسیونی چندگانه تبیین‌کننده رفتار انحرافی براساس متغیرهای بی‌نظمی اجتماعی تصویری، بی‌نظمی فیزیکی اجتماعی و اثربخشی جمعی (نگارندگان، ۱۴۰۰).

Tab. 2: Multiple regression model explaining deviant behavior based on variables of perceived social disorder, physical social disorder and collective efficacy (Authors, 2022).

کل				دختر				پسر				متغیرهای مستقل
Sig	Beta	T	B	Sig	Beta	T	B	Sig	Beta	T	B	
۰/۰۰۰	۰/۳۰۸	۴/۷۱۳	۰/۴۸۱	۰/۰۰۰	۰/۳۷۴	۴/۰۹۵	۰/۵۵۲	۰/۰۰۴	۰/۲۶۶	۲/۸۸۲	۰/۴۴۹	بی‌نظمی اجتماعی تصویری
۰/۳۱۱	۰/۰۸۲	۱/۲۵۳	۰/۱۲۵	۰/۵۳۶	۰/۰۵۷	۰/۶۲۰	۰/۰۸۲	۰/۰۱۱	۰/۳۳۷	۲/۵۶۷	۰/۳۸۶	بی‌نظمی فیزیکی اجتماعی
۰/۰۹۸	۰/۰۷۶	۰/۶۵۹	۰/۰۹۹	۰/۲۰۵	۰/۰۷۷	۰/۲۷۱	۰/۰۹۸	۰/۱۷۹	۰/۰۹۴	۰/۳۴۸	۰/۱۲۷	اثربخشی جمعی
۰/۳۸۴				۰/۳۵۱				۰/۴۶۵				R
۰/۱۴۷				۰/۱۲۳				۰/۲۱۶				R square
۲۳/۳۹۸				۱۱/۲۱۴				۱۴/۹۹۴				F
۰/۰۰۰				۰/۰۰۰				۰/۰۰۰				Sig

در جدول بالا (جدول ۲)، ضرایب تأثیر رگرسیونی متغیر رفتار انحرافی به تفکیک جنسیت و کل دانشجویان آمده است. با توجه به داده‌های به‌دست آمده این نتایج به‌دست آمد: در مدل کل رگرسیونی مقدار f برابر با ۲۳/۳۹۸ با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ نشان از این دارد که مدل رگرسیونی متغیرهای مستقل تحقیق برای پیش‌بینی متغیر وابسته رفتار انحرافی کل معنادار است. مقدار ضریب تعیین برابر با ۰/۳۸۴ دلالت بر این دارد که ۳۸/۴٪ از تغییرات متغیر وابسته رفتار انحرافی در کل دانشجویان توسط متغیر بی‌نظمی اجتماعی تصویری، بی‌نظمی فیزیکی اجتماعی و اثربخشی جمعی پیش‌بینی می‌شود. بررسی میزان تأثیرگذاری هر یک از متغیرهای مستقل وارد شده در مدل نشان می‌دهد که متغیرهای بی‌نظمی اجتماعی تصویری با میزان سطح معناداری ۰/۰۰۰ معنادار

است و متغیر بی‌نظمی فیزیکی اجتماعی و اثربخشی جمعی قابلیت تبیین ندارد؛ چراکه سطح معنی‌داری آن بیشتر از ۰/۰۵ است. برای مقایسه سهم هر یک از متغیرهای مستقل وارد شده در مدل از ضریب بتا استفاده می‌شود. مقایسه ضرایب بتا نشان می‌دهد که بی‌نظمی اجتماعی تصویری با ۰/۳۰۸٪ بر رفتار انحرافی تأثیرگذار است. جهت این رابطه مثبت می‌باشد؛ به طوری که هرچه بی‌نظمی اجتماعی بیشتر شود؛ میزان رفتار انحرافی نیز افزایش می‌یابد و بالعکس.

۴-۴. رگرسیون چندگانه برای تبیین روابط بین متغیرهای مستقل ۴-۵. رگرسیون دومتغیره برای تبیین ترس از جرم

جدول ۳: مدل رگرسیونی چندگانه تبیین‌کننده ترس از جرم براساس متغیرهای بی‌نظمی اجتماعی تصویری، بی‌نظمی فیزیکی اجتماعی (نگارندگان، ۱۴۰۰).

Tab. 3: Multiple regression model explaining fear of crime based on the variables of perceived social disorder, physical social disorder (Authors, 2022).

کل				دختر				پسر				متغیرهای مستقل
Sig	Beta	T	B	Sig	Beta	T	B	Sig	Beta	T	B	
۰/۵۱۱	۰/۰۴۶	۰/۶۵۷	۰/۰۶۰	۰/۶۸۴	۰/۰۳۹	۰/۴۰۷	۰/۰۵۰	۰/۵۶۳	۰/۰۵۹	۰/۵۷۹	۰/۰۸۰	بی‌نظمی اجتماعی تصویری
۰/۰۳۲	۰/۱۴۹	۲/۱۵۲	۰/۱۹۳	۰/۱۰۶	۰/۱۵۵	۱/۶۲۴	۰/۱۹۸	۰/۱۷۰	۰/۱۴۱	۱/۳۷۸	۰/۱۸۴	بی‌نظمی فیزیکی اجتماعی
۰/۱۸۵				۰/۱۸۶				۰/۱۸۵				R
۰/۰۳۴				۰/۰۳۵				۰/۰۳۴				R square
۷/۲۹۱				۴/۳۱۷				۲/۹۱۱				F
۰/۰۰۱				۰/۰۱۴				۰/۰۵۷				Sig

در جدول بالا (جدول ۳)، نتایج آزمون رگرسیونی برای متغیر وابسته ترس از جرم آمده است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که مدل رگرسیونی برای کل دانشجویان با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۱ و برای گروه دختران با سطح معنی‌داری ۰/۱۴ معنادار است؛ اما در گروه پسران میزان سطح معنی‌داری مطلوب نمی‌باشد. در گروه دختران مقدار ضریب تعیین برابر با ۰/۱۸۶ است که نشان از این دارد که ۱۸/۶٪ از تغییرات متغیر وابسته ترس از جرم توسط متغیرهای مستقل پیش‌بینی می‌شود، اما بررسی سطح معنی‌داری هر یک از متغیرهای وارد شده در مدل نشان می‌دهد که میزان سطح معناداری بیش از ۰/۰۵ است؛ لذا اثرگذاری متغیرهای مستقل در گروه دختران قابلیت تبیین ندارد. در مدل کل رگرسیونی مقدار f برابر با ۷/۲۹۱ با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۱ نشان از این دارد که مدل رگرسیونی متغیرهای مستقل تحقیق برای پیش‌بینی متغیر وابسته ترس از جرم

معنادار است. مقدار ضریب تعیین برابر با ۰/۱۸۵ نشان از این دارد که ۱۸/۵٪ از تغییرات متغیر وابسته ترس از جرم در کل دانشجویان توسط متغیرهای مستقل وارد شده در مدل قابل پیش بینی است. بررسی میزان تأثیرگذاری هر یک از متغیرهای مستقل وارد شده در مدل نشان می‌دهد که متغیره بی‌نظمی فیزیکی اجتماعی با میزان سطح معناداری ۰/۰۳۲، معنادار است و متغیر بی‌نظمی اجتماعی تصویری قابلیت تبیین ندارد؛ زیرا سطح معنی‌داری آن بیشتر از ۰/۰۵ است.

۴-۵-۲. رگرسیون چندگانه برای تبیین اثربخشی جمعی

جدول ۴: مدل رگرسیونی چندگانه تبیین‌کننده اثربخشی جمعی براساس متغیرهای بی‌نظمی اجتماعی تصویری، بی‌نظمی فیزیکی اجتماعی و ترس از جرم (نگارندگان، ۱۴۰۰).

Tab. 4: Multiple regression model explaining collective effectiveness based on the variables of perceived social disorder, physical social disorder and fear of crime (Authors, 2022).

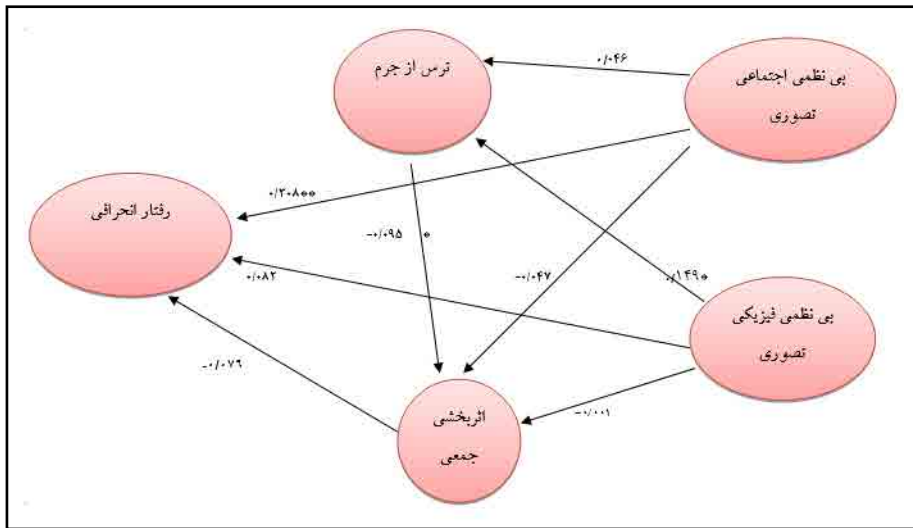
کل				دختر				پسر				متغیرهای مستقل
Sig	Beta	T	B	Sig	Beta	T	B	Sig	Beta	T	B	
۰/۵۱۶	-۰/۰۴۶	-۰/۶۵۱	-۰/۰۵۵	۰/۵۲۶	-۰/۰۶۱	-۰/۶۳۵	-۰/۰۷۲	۰/۹۰۴	-۰/۰۱۲	-۰/۱۲۱	-۰/۰۱۶	بی‌نظمی اجتماعی تصویری
۰/۹۸۵	-۰/۰۰۱	-۰/۰۱۹	-۰/۰۰۲	۰/۵۳۲	۰/۰۶۱	-۰/۶۲۶	-۰/۰۷۰	۰/۴۴۲	-۰/۰۸۰	۰/۷۷۲	-۰/۰۹۶	بی‌نظمی فیزیکی اجتماعی
۰/۰۵۹	-۰/۰۹۵	-۱/۱۹۰	-۰/۰۰۶	۰/۴۴۰	-۰/۰۵۰	-۰/۷۷۴	-۰/۰۴۵	۰/۰۴۷	-۰/۱۵۸	-۲/۰۰۴	-۰/۱۴۵	ترس از جرم
۰/۱۱۲				۰/۱۳۳				۰/۱۶۲				R
۰/۰۱۳				۰/۰۱۸				۰/۰۲۶				R square
۱/۷۲۲				۱/۴۴۰				۱/۴۵۸				F
۰/۱۶۲				۰/۲۳۲				۰/۰۲۸				Sig

در جدول بالا (جدول ۴)، نتایج آزمون رگرسیونی برای متغیر وابسته اثربخشی جمعی آمده است. نتایج به دست آمده از میزان سطح معنی‌داری در خلاصه نتایج نشان می‌دهد که مدل رگرسیونی تنها در میان دانشجویان پسر از میزان مطلوبیت قابل قبولی برخوردار است (میزان سطح معنی‌داری برابر با ۰/۰۲۸ است)؛ اما میزان سطح معنی‌داری در میان دانشجویان دختر (۰/۲۳۲)؛ و کل دانشجویان (۰/۱۶۲)، بیشتر از ۰/۰۵ بوده و در گروه پسران مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۰۲۶٪ است؛ هم‌چنین مقدار ضریب بتا متغیر ترس از جرم ۰/۰۹- می‌باشد.

۴-۶ تحلیل مسیر

تحلیل مسیر، روشی است که به مطالعه تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهایی که

علت گرفته شده‌اند، در متغیرهایی که معلول فرض شده‌اند، می‌پردازد؛ البته از تحلیل مسیر برای کشف علت‌ها استفاده نمی‌شود، بلکه منظور از این روش، ترکیب اطلاعات کمی مأخوذ از ضریب‌های هم‌بستگی با اطلاعات کیفی موجود درباره روابط علی به صورتی است که یک تفسیر کمی حاصل می‌شود (کرلینجر و پدهاورز، ۱۳۹۰: ۴۱۶-۴۱۷). برای این کار از ضرایب رگرسیونی یا همان بتا استفاده می‌شود؛ اجرای تحلیل مسیر و نتایج حاصل از آن در دیاگرام زیر (نمودار ۲) نشان داده می‌شود:

نمودار ۲: دیاگرام تحلیل مسیر رفتار انحرافی دانشجویان دانشگاه مازندران (نگارندگان، ۱۴۰۰).
Fig. 2: Diagram of path analysis of University of Mazandaran students' deviant behavior (Authors, 2022).

** معنادار در سطح ۰/۰۱ درصد.

* معنادار در سطح ۰/۰۵ درصد.

دیاگرام فوق، نتایج تحلیل مسیر رفتار انحرافی کل دانشجویان دانشگاه مازندران را نشان می‌دهد. جهت بررسی این مدل از روش تحلیل مسیر استفاده شده است. با توجه به جداول: ۶-۸، ۶-۹ و ۶-۱۰؛ نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که متغیر بی‌نظمی اجتماعی تصویری در سطح اطمینان ۹۹٪ به میزان 0.208^{***} تأثیر مستقیم و معناداری بر رفتار انحرافی دانشجویان دارد. متغیر بی‌نظمی فیزیکی تصویری در سطح اطمینان ۹۵٪ به میزان 0.49^* تأثیر مستقیم و معناداری بر ترس از جرم دانشجویان دارد. هم‌چنین بررسی میزان ضریب بتا در جدول‌های رگرسیونی پیشین نشان می‌دهد که رابطه معکوس بین ترس از جرم و اثربخشی جمعی در گروه پسران با ضریب بتا -0.076

معنادار است؛ و متغیر بی‌نظمی فیزیکی تصویری با ضریب بتا 0.237^{**} تأثیر مستقیم و معناداری بر رفتار انحرافی گروه پسران دارد؛ درحالی‌که در گروه دختران بی‌نظمی اجتماعی تصویری با ضریب بتا 0.374^{**} بر رفتار انحرافی این گروه مؤثر است.

۵. نتیجه‌گیری

سیاست‌های عمومی فردگرایانه‌ای که صرفاً بر متخلفان تمرکز می‌نمایند، اهمیت محله و محلات را نادیده می‌گیرند. محلات فرصت‌ها و مضیقه‌هایی هم بر رفتار هنجارمند و هم بر رفتار غیرهنجارمند به وجود می‌آورند (روز، ۲۰۰۲: ۱۸۴). محله به مثابه واحد تحلیل برای پژوهشگرانی که به تمرکز فضایی جرم علاقمندند، امر تازه‌ای نیست. فرضیه اول و دوم پژوهش دلالت بر این دارند که بین بی‌نظمی اجتماعی و بی‌نظمی فیزیکی تصویری و رفتار انحرافی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. ضرایب تأثیر رابطه بین بی‌نظمی اجتماعی تصویری و رفتار انحرافی را نشان می‌دهد؛ درحالی‌که ضریب تأثیر رابطه بین بی‌نظمی فیزیکی تصویری و رفتار انحرافی نشان می‌دهد که این رابطه صرفاً در میان پسران مثبت و معنادار بوده است. مطابق با نظریه پنجره‌های شکسته، اکثر جرایم در مناطقی اتفاق می‌افتد که علائم بی‌نظمی و اختلال در آنجا مشاهده شود؛ زیرا نشان‌دهنده این علامت است که کنترل اجتماعی در پی بی‌تفاوتی ساکنان، در سطح پایین‌تری قرار دارد.

براساس این نظریه، عملکرد نظم و نگه‌داری می‌تواند جرایم بیشتری را حل کند، دستگیری‌های بیشتری انجام دهد و شواهد بهتری جمع‌آوری کند که در نهایت از تشدید خرابکاری جلوگیری می‌شود (کلینگ و ویلسون، ۱۹۸۲). استدلال اصلی کلینگ و ویلسون این است که بی‌نظمی مراقبت نشده منجر به ترس ساکنان و کناره‌گیری از اجتماع یا حتی دور شدن می‌شود (هینکل، ۲۰۰۹: ۶). در همین زمینه نتیجه پژوهش «اول» و همکاران (۱۹۹۸)، «مظفری» و همکاران (۱۳۹۸) نشان داده است که بی‌سازمانی اجتماعی ادراک از فرصت مسدود شده را افزایش می‌دهد که به نوبه خود کنترل اجتماعی را کاهش می‌دهد و در نتیجه رفتار بزهکارانه را افزایش می‌دهد؛ هم‌چنین پژوهش «جفری» (۲۰۰۳) نشان داده است که همسایگان پر سر و صدا، مشروبات الکلی عمومی، خرید و فروش مواد مخدر، ساختمان‌های ویران شده و زباله. خشونت ادراکی، خطر قربانی شدن و ترس از جنایت با جرم ادراکی ارتباط معناداری دارند. «برنز» و همکاران (۲۰۱۱) هم نشان داده‌اند که درک نوجوانان از بی‌نظمی بیشتر با افزایش میزان بزهکاری جزئی و جدی مرتبط است؛ هم‌چنین پژوهش «لازانوفسکا» و «توفکسی» (۲۰۲۱) نشان می‌دهد که زندگی در محله‌های فقیر و حاشیه‌ای رابطه معناداری با بزهکاری نوجوانان در کانون‌های اصلاح و تربیت دارد. نتیجه پژوهش حاضر نیز هم‌سو با یافته‌های این

تحقیقات است. علاوه بر آن، هم‌سو با یافته‌های پژوهش‌های «احمدی» و همکاران (۱۳۸۸)، «بنی‌فاطمه» و همکاران (۱۳۹۱)، «ارشد» و «درویشی فرد» (۱۳۹۳)، «پروین» و همکاران (۱۳۹۵) می‌باشد. یکی دیگر از فرضیه‌های پژوهش حاضر دلالت بر این دارد که بین بی‌نظمی فیزیکی تصویری و ترس از جرم رابطه مثبت وجود دارد؛ براساس نتایج به دست آمده، این فرضیه نیز تأیید شده است. نکته شایان ذکر آن است که این رابطه در آزمون میان کل دانشجویان معنا دار بوده است؛ نه به تفکیک جنسیت. به طوری که هرچه بی‌نظمی اجتماعی تصویری افزایش یابد، ترس از جرم نیز افزایش پیدا می‌کند. «تیلور» و «شومیکر»^۶ (۱۹۹۰) رابطه‌ای بین اختلال و ترس از جرم پیدا کردند، اما اشاره کردند که ممکن است خطی نباشد. یافته‌های آن‌ها حاکی از یک رابطه درجه دوم بود که در آن اختلال ترس را افزایش می‌دهد، اما با بالاتر رفتن اختلال قدرت رابطه تضعیف می‌شود (هینکل، ۲۰۰۹؛ ۲۲؛ مارکویتز و همکارانش، ۲۰۰۱؛ علی‌وردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۵). فرضیه دیگر تحقیق دلالت بر این دارد که بین ترس از جرم و اثربخشی جمعی رابطه منفی وجود دارد؛ این فرضیه در میان کل دانشجویان مورد تأیید قرار نگرفت، ولی داده‌های تحقیق نشان می‌دهد که این فرضیه در میان دانشجویان پسر مورد تأیید قرار گرفت. نگاهی به تحقیقات داخلی نشان می‌دهد که در هیچ‌یک از آن‌ها، متغیر اثربخشی جمعی به عنوان یک متغیر مستقل تعریف نشده است؛ هرچند سازه‌های گاه مشابهی نظیر: کنترل غیررسمی و سرمایه اجتماعی (ربانی، ۱۳۸۸)، بی‌زاکتی و دل‌بستگی به محله (احمدی، ۱۳۸۸؛ سراج‌زاده، ۱۳۸۹)، بی‌نظمی (ربانی، ۱۳۸۸؛ صدیق‌سروستانی، ۱۳۹۰) در این تحقیقات استفاده شده است، اما شاید بتوان گفت که مهم‌ترین نقطه ضعف این تحقیق‌ها به استثنای یک مورد (صدیق‌سروستانی، ۱۳۹۰)، وارد نکردن خطاهای اندازه‌گیری در برآورد ضرایب رگرسیونی است. عدم توجه کافی به دایره مفهوم ترس از جرم، بی‌توجهی به مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم، و عدم توجه به متغیرهای کنترل و در نتیجه احتمال وجود روابط کاذب، از جمله نقاط ضعف این پژوهش‌ها محسوب می‌شوند (علی‌وردی‌نیا و حسنی، ۱۳۹۳: ۲۵۷-۲۵۶). اثربخشی جمعی می‌تواند عامل اجتماعی مهمی باشد که میان عوامل ساختاری و ترس از جرم قرار دارد و به نحوه اداره غیررسمی جامعه توسط ساکنان آن اشاره می‌کند (علی‌وردی‌نیا و حسنی، ۱۳۹۳: ۲۴۱-۲۴۰؛ ایکسیو، ۲۰۰۵: ۱۴۹؛ به نقل از: علی‌وردی‌نیا و حسنی، ۱۳۹۳: ۲۴۲). «کول» (۲۰۱۹) و «ویپل» و همکاران (۲۰۱۹)، «عشایری» و همکاران (۱۴۰۰) نیز در پژوهش خود نشان داده‌اند که اثربخشی جمعی به عنوان یک مفهوم قانونی عمل می‌کند و با در نظر گرفتن ارتباط انسجام اجتماعی در فعال‌سازی کنترل اجتماعی ساکنان، می‌توان به دوگانگی بین نحوه محافظت و دفاع از محیط محله

پرداخت. طرف‌داران نظریه پنجره‌های شکسته (نگاه کنید به: براتون و کلینگ، ۲۰۰۶؛ گالت و سیلور، ۲۰۰۸؛ خو، فیدلر و فلامینگ، ۲۰۰۵) از این تفسیرها مستثنی بودند؛ زیرا استدلال می‌کردند که نظریه پنجره‌های شکسته هرگز یک مسیر مستقیم بین بی‌نظمی و جرم را نشان نمی‌دهد، بلکه همیشه تأکید داشتند که این مسیر غیر مستقیم است. هم‌چنان‌که «ویلسون» و «کیلینگ»^{۲۱} (۱۹۸۲) نشان داده‌اند ترس از جرم در محله به کاهش پیوندها در محلات و نظام همسایگی می‌انجامد و از میزان کنترل اجتماعی بر مسائل و مشکلات محله می‌کاهد (او^{۲۲}، ۲۰۰۹: ۲۳). تحقیق «برنز»^{۲۳} و همکاران (۲۰۱۱)، «ویپل» و همکاران (۲۰۱۹) و «سمپسون» و همکاران (۱۹۹۷) مؤید چنین نظری بوده است. تحقیقات مرتبط با ترس فردی راجع به جرم در بستر وسیع زندگی اجتماعی متعهد به این ایده است که ترس و اضطراب از جرم، تاحدودی، محصول محیط اجتماعی وسیع‌تری است که رفتار مجرمانه در آن اتفاق می‌افتد (اسمیت، ۲۰۱۱: ۳۳۲). به‌طورکلی، رفتارها و نشانه‌هایی که بیانگر بی‌نظمی اجتماعی هستند، در گذر زمان احساس ترس از جرم را در برخی از ساکنان به وجود می‌آورد؛ در این صورت، ساکنین این مناطق را ترک کرده و همین‌امر به خودی خود موجب اثر کنترل اجتماعی کاهش می‌یابد (ریسیگا، ۲۰۰۴: ۱۶). یکی از مسیرهای مهم منتهی به ترس از جرم از خلال محلات و نظام همسایگی، ویژگی‌های اجتماعی، اقتصادی و ساختاری محیط است که بر طبق مشاهدات، در تعدیل و تنظیم اختلال و آشفتگی سطح پایین و رفتار مجرمانه حائز اهمیت است؛ به‌ویژه در این رابطه، اثر اولیه «شاو» و «مکی» (۱۹۴۲) حائز اهمیت است که به نقش بی‌سازمانی اجتماعی در پدیدآیی رفتار ضداجتماعی و مجرمانه و یا دست‌کم ناکامی در پیش‌گیری می‌پردازد (اسمیت، ۲۰۱۱: ۳۳۳). در تقابل با اثر جرایم ثبت شده، تحقیقات موجود از تأثیر خصایص و ویژگی‌های اجتماعی و سازمانی محلات و نظام همسایگی بر جرم حمایت کرده‌اند. محققان سطح بالاتری از ترس را در مناطق بین‌شهری در قیاس با مناطق شهری و روستایی و تراکم زیاد جمعیت مشاهده کرده‌اند. از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به عدم دسترسی به داده‌های ثانویه مربوط به رفتارهای انحرافی دانشجویان و دشواری در جمع‌آوری اطلاعات و جلب اعتماد دانشجویان برای تکمیل پرسش‌نامه‌های پژوهش بود که موجب کُندی در روند جمع‌آوری داده‌ها شد؛ هم‌چنین تردید و عدم اعتماد تعدادی از دانشجویان در تکمیل پرسش‌نامه و خصوصی تلقی کردن پرسش‌های مربوط به رفتارهای انحرافی موجب امتناع از پاسخ‌گویی به برخی از پرسش‌ها می‌شد، که این مورد موجب افزایش تعداد پرسش‌نامه‌های مخدوش شد؛ در نتیجه پژوهشگر باید پرسش‌نامه‌های دیگری را جایگزین تا تعداد حجم نمونه معرف جمعیت پژوهش باشد.

سپاسگزاری

بدین وسیله از داوران ناشناس مجله که این مقاله را بررسی کرده‌اند، قدردانی می‌نماییم.

مشارکت درصدی نویسندگان

درصد مشارکت نویسندگان این مقاله، به یک میزان و برابر و با هم‌فکری یک‌دیگر نگارش شده است.

تعارض منافع

بدین وسیله اعلام می‌دارد که هیچ‌گونه تضاد منافع وجود ندارد و هیچ‌گونه حمایت مالی از هیچ مرکز دولتی و غیردولتی دریافت نشده است.

پی‌نوشت

1. Nudity Colony
2. Siegel
3. Goode & Ben-Yehuda
4. Rebellow
5. Busching
6. Krahe
7. Damron-Bell
8. Ayubi
9. Collective efficacy
10. Markowitz
11. Browning
12. Rose
13. Swatt
14. Ford & Blumenstein
15. Jiménez
16. Musitu
17. Povedano
18. Clifford R. Shaw and Henry D. McKay
19. Abril
20. Allen
21. Diem
22. Sampson
23. Vowell
24. Kwan
25. Jeffrey
26. McCrea
27. Byrnes
28. Bruinsma
29. Gau
30. Cole
31. Whipple
32. Yiu
33. Charles

34. Lozanovska & Tufekci
35. Malmo
36. Social disorganization theory
37. Kubrin & Wo
38. Azmy
39. Kubrin & Weitzer
40. Bruinsma
41. Messner & Rosenfeld
42. Collective Efficacy Theory
43. Neighborhood clusters
44. Snowden
45. Swatt
46. Gibson
47. Maimon
48. Cancino
49. Broken windows theory
50. Willis
51. Kelling & Wilson
52. Golub
53. Herbert
54. Hinkle
55. Content validity
56. Gracia & Herrero
57. Vilalta
58. Clinard & Meier
59. Swatt
60. Taylor
61. Morenoff
62. Xu
63. Fear of crime
64. Abdullah
65. Mesch
66. Brian R. Wyant
67. Rod McCrea
68. Smith
69. Jennifer B. Robinson
70. Taylor and Shoemaker
71. Wilson and Kelling
72. Oh
73. Byrnes
74. Reisiga

کتابنامه

- احمدی، حبیب، (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی انحرافات. تهران: سمت.
- احمدی، حبیب؛ سروش، مریم؛ و افراسیابی، حسین، (۱۳۸۸). «ترس از جرم در مناطق جرم خیز شیراز». جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۰(۲): ۶۵-۸۰. DOI: 20.1001.1.200.۸۰-۶۵
- 85745.1388.20.2.3.7
- ارشد، لیلی؛ و درویشی‌فرد، علی اصغر، (۱۳۹۳). «بی‌سازمانی اجتماعی و امکان شکل‌گیری آسیب‌های اجتماعی (مطالعه موردی: محله هرندی)». پژوهشنامه مددکاری

- اجتماعی، ۲۳(۱): ۱۰۳-۱۳۵. DOI: <https://civilica.com/doc/664428>
- بیکر، ترزال، (۱۳۹۵). روش تحقیق نظری در علوم اجتماعی. ترجمه و اقتباس: هوشنگ ناییبی، تهران: دانشگاه پیام نور.
- بنی فاطمه، حسین؛ عباس زاده، محمد؛ و فاطمی، داود، (۱۳۹۱). «بی‌سازمانی اجتماعی و بزهکاری نوجوانان پسر شهر زنجان». مطالعات امنیت اجتماعی، ۳۱: ۱۳-۳۶
- DOI: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/971107>
- پروین، ستار؛ درویشی فرد، علی اصغر؛ و کاظمی، قباد، (۱۳۹۵). «بی‌سازمانی اجتماعی و آسیب‌های پنهان شهری». مطالعات جامعه‌شناختی، ۲۳(۱): ۹۱-۱۲۱. DOI: 10.22059/jsr.2016.58628
- ربانی خوارسگانی، رسول؛ و همتی، رضا، (۱۳۸۸). «تبیین جامعه‌شناختی ترس از جرم: مطالعه موردی شهروندان زنجان». جامعه‌شناسی ایران، ۹(۳): ۵۸-۸۸. DOI: 20.1001.1.17351901.1387.9.3.3.2
- عشایری، طاهای؛ نیازی، محسن؛ و وثوقی اصل، اصغر، (۱۴۰۰). «مطالعه ترس از جرم در بین شهروندان اردبیلی». پژوهش‌های جامعه‌شناختی، ۱۵(۱): ۱۱۱-۱۴۰. https://sanad.iau.ir/journal/soc/article_682319.html
- علیخواه، فردین؛ و نجیبی ربیعی، مریم (۱۳۸۵). «زن و ترس از جرم در فضاهای شهری». رفاه اجتماعی، ۶(۲۲): ۱۰۹-۱۳۱. <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-2102-fa.html>
- علی‌وردی‌نیا، اکبر، (۱۳۹۳). «مطالعه رفتارهای پرخطر دانشجویان از دیدگاه جامعه‌شناختی». توسعه اجتماعی، ۷(۳): ۱۲۱-۱۵۴. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1132612>
- علی‌وردی‌نیا، اکبر، (۱۴۰۰). خودکشی در ایران: تبیین جامعه‌شناختی ایده‌پردازی و تمایل به خودکشی در تهران. تهران: نشر آگاه.
- علی‌وردی‌نیا، اکبر؛ ابراهیمی، قربانعلی؛ و صالح‌نژاد، صالح، (۱۳۹۰). «بررسی جامعه‌شناختی تأثیر انتخاب‌های عقلانی بر رفتارهای انحرافی: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه ارومیه». بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۵ و ۶: ۱۴۳-۱۶۸. https://ijsp.ut.ac.ir/article_24170.html
- علی‌وردی‌نیا، اکبر؛ جانعلیزاده، حیدر؛ و پنج‌تنی، مهدی، (۱۳۹۵). «تحلیل جامعه‌شناختی ترس از جرم: آزمون تجربی نظریه‌های اثربخشی جمعی و پنجره‌های شکسته». جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۷(۱): ۳۳-۶۶. DOI: 20.1001.1.20085745.139.5.27.1.4.5

- علیوردی نیا، اکبر؛ جانعلیزاده، حیدر؛ و عمرانی دهکهمان، سجاد، (۱۳۹۴). «بررسی نقش یادگیری اجتماعی در تقلب دانشگاهی». مسائل اجتماعی ایران، ۶(۲): ۷۱-۱۰۳.

DOI: 10.18869/acadpub.jspi.6.2.71

- علیوردی نیا، اکبر؛ و حسنی، محمدرضا، (۱۳۹۳). «اثر بخشی جمعی و ترس از جرم در محلات شهری». مجموعه مقالات شهر، فضا و زندگی روزمره، تهران: تیسرا.

- علیوردی نیا، اکبر؛ شارع‌پور، محمود؛ و مرادی، فاطمه، (۱۳۹۲ الف). «بررسی تأثیر خودکنترلی و پیوند اجتماعی بر نگرش دانشجویان نسبت به مصرف الکل». مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، ۱(۴): ۶۹-۹۷. <http://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-45-fa.html>

- علیوردی نیا، اکبر؛ و همتی، اعظم، (۱۳۹۲). «تحلیل اجتماعی گرایش به مصرف مشروبات الکلی در میان دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران». راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۲(۷): ۷۷-۱۰۲. DOI: 20.1001.1.22517081.1392.2.2.3.9

- کرلینجر، پدهازر، (۱۳۹۳). «رگرسیون چندمتغیری در پژوهش رفتاری». ترجمه حسن سرایی، تهران: سمت.

- مظفری، محمدمهدی؛ روشن قیاس، کلثوم؛ و بلباسی، محرمعلی، (۱۳۹۸). «بررسی رابطه بین مدیریت بی‌سازمانی اجتماعی، بی‌نظمی ناهنجاری اجتماعی در بزهکاری نوجوانان شهر قزوین». پژوهش‌های انتظام اجتماعی، ۱۱(۱): ۹۷-۱۱۸. <https://elmnet.ir/doc/2000170-42642>

- مهدوی، محمدصادق؛ صدفی، ذبیح‌الله، (۱۳۷۴). «بررسی عوامل مؤثر در انحرافات اجتماعی با تکیه بر عوامل خانوادگی، فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر بزهکاری جوانان». پژوهشنامه ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید بهشتی، ۱۷: ۵-۲۱. <https://ensani.ir/fa/article/241687>

- Abdullah, A.; Mohd, M. S. & Siti, R. M. S., (2011). "Fear of Crime in Gated and Non-gated Residential Areas". *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 35: 63 – 69. doi: 10.1016/j.sbspro.2012.02.063

- Abril, J. C., (2005). "The Relevance of Culture, Ethnic Identity, and Collective Efficacy to Violent Victimization in One Native American Indian Tribal Community". Ph.d. Dissertation, University of California.

- Ahmadi, H.; Soroush, M. & Afrasiabi, H., (2008). "Study of Fear of Crime in High Crime Areas in Shiraz". *Applied Sociology*, 20(2): 65-80. DOI: 20.1001.1.20085745.1388.20.2.3.7 (In Persian).

- Ahmadi, H., (2004). "Sociology of deviance". Tehran: Samt (In Persian).

- Alikhah, F. & Najibi Rabiei, M., (2015). "Fear of Crime among Women

at Public Spaces". *Social welfare*, 6 (22): 109-131. <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-2102-fa.html> (in Persian).

- Allen, J. & Jeffrey M. C., (2012). "Social Disorganization, Latinos and Juvenile Crime in the Texas Borderlands". *Journal of Criminal Justice*, 40, 152-163. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2012.02.007

- Alivardinia, A., (2022). *Suicide in Iran: Sociological explanation of ideation and suicidality in Tehran*. Tehran: Aghah Publication (In Persian).

- Alivardinia, A., (2013). "Studying High-Risk Behaviors of Students from a Sociological perspective". *Social Development*, 7(3), 121-154. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1132612>. (In Persian).

- Alivardinia, A.; Ebrahimi, Gh. & Saleh Nejad, S., (2018). "Rational Framework of Decisions on Deviant Behaviors: A Sociological Case Study of Urumieh University Students". *Iranian Journal of Social Problems*, 5-6: 143-168. DOI: 20.1001.1.20085745.1395.27.1.4.5 (In Persian).

- Alivardinia, A. & Hemmati A., (2012). "The Social Analysis of Attitude toward Alcohol Consumption among Students of Social Sciences Faculty of Tehran University". *Journal of Socio-Cultural Strategy*, 2 (7): 102-77. DOI: 20.1001.1.22517081.1392.2.2.3.9 (In Persian).

- Alivardinia, A. & Hasani, M. R., (2013). *Collective efficacy and Fear of Crime in Urban Areas, On the Collection of Essays on the City, Space and Everyday Life*. Tehran: Tisa Publication (In Persian).

- Alivardinia, A.; Janalizadeh, H. & Omrani Dehkan, S., (2014). "A Study on the Role of Social Learning in Academic Cheating. Social Problems of Iran". *Journal of Social Problems of Iran*, 6 (2): 71-103. doi:10.18869/acadpub.jspi.6.2.71 (In Persian).

- Alivardinia, A.; Janalizadeh, H. & Panjtani, M., (2015). "Sociological Study of Fear of Crime: An Empirical Test of the Theory of Collective Efficacy and Broken Windows". *Applied Sociology*, 27(1): 33-66 (In Persian). doi: 10.22108/JAS.2016.20480

- Alivardinia, A.; Sharahpour, M. & Moradi, F., (2012). "Investigating the Effect of Self-control and Social Bonds on Students' Attitudes towards Alcohol Consumption". *Journal of Socio - Cultural Development Studies*, 1 (4): 69-97. <http://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-45.f.a.html> (In Persian).

- Ashayeri, T.; Niazi, M. & Washthoqi Asl, A., (2022). "A Study of Fear of Crime among Ardabili Citizens". *Sociological Researches*, 15 (1): 111-140. https://sanad.iau.ir/journal/soc/article_682319.html. (In Persian).

- Ayubi, S. A., (2019). "The Fenomenal of Adolescent Deviant Behavior Students in School at Genteng City Distric Banyuwangi East Java". *Earth and Environmental Science, IOP Conf.*, doi: 10.1088/1755-1315/485/1/012062

- Azmy Ishak, I., (1968). "Disorganization in Society, but not Social

Disorganization". *The American Sociologist*, 3(1): 47–48. <https://www.jstor.org/stable/i27701288>

- Baker, T. L., (2015). *Theoretical Research Method in Social Sciences*. Translated and adapted by: Hoshang Naibi, Tehran: Payame Noor University (In Persian).

- Bani Fatemeh, H.; Abbaszadeh, M. & Fatemi, D., (2010). "Social Disorganization and Delinquency among Boys in Zanjan City". *Social Security Studies*, 31: 36-13. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/971107> (In Persian).

- Browning, C. R., (2002). "The Span of Collective Efficacy: Extending Social Disorganization Theory to Partner Violence". *Journal of Marriage and Family*, 64(4): 833–850. doi: 10.1111/j.1741-3737.2002.00833.x

- Browning, C. R. & Kathleen, A. C., (2002). "Neighborhood Structural Disadvantage, Collective Efficacy, and Self-Rated Physical Health in an Urban Setting". *Journal of Health and Social Behavior*, 43(4): 383-399. <https://doi.org/10.2307/3090233>

- Browning, C. R.; Lori, A. B.; Tama, L. & Jeanne B. G., (2008). "Neighborhood Structural Inequality, Collective Efficacy, and Sexual Risk Behavior among Urban Youth". *Journal of Health and Social Behavior*, 49: (3): 209-285. doi: 10.1177/002214650804900303

- Bruinsma, G. J. N.; Pauwels, L. J. R.; Weerman, F. M. & Bernasco, W., (2013). "Social Disorganization, Social Capital, Collective Efficacy and the Spatial Distribution of Crime and Offenders: An Empirical Test of Six Neighbourhood Models for a Dutch City". *British Journal of Criminology*, 53(5): 942–963. doi: 10.1093/bjc/azt030

- Busching, R. & Barbara, K., (2018). "The Contagious Effect of Deviant Behavior in Adolescence: A Longitudinal Multilevel Study". *Social Psychological and Personality Science*, 9(7): 815-824. doi: 10.1177/1948550617725151

- Byrnes, H. F.; Miller, B. A.; Chamratrithirong, A.; Rhucharoenpornpanich, O.; Cupp, P. K.; Atwood, K. A.; Fongkaew, W.; Rosati, M. J. & Chookhare, W., (2011). "The Roles of Perceived Neighborhood Disorganization, Social Cohesion, and Social Control in Urban Thai Adolescents' Substance Use and Delinquency". *Youth & Society*, 45(3): 404–427. doi: 10.1177/0044118X11421940

- Cancino, J. M., (2005). "The Utility of Social Capital and Collective Efficacy: Social Control Policy in Nonmetropolitan Settings". *Criminal Justice Policy Review*, 16 (3): 287-318. doi: 10.1177/0887403404271247

- Charles, C.; Lanfear, R.; Matsueda, L. & Lindsey, R. B., (2020). "Broken Windows, Informal Social Control, and Crime: Assessing Causality in

Empirical Studies". *Annual Review of Criminology*, 3: 97-120. doi: 10.1146/annurev-criminol-011419-041541

- Cole, S. J., (2019). "Social and Physical Neighbourhood Effects and Crime: Bringing Domains Together Through Collective Efficacy Theory". *Social Sciences*, 8 (5): 147, 1-18. doi: 10.3390/socsci8050147

- Damron-Bell, J., (2011). "The Development of Deviant Behavior in Adolescents: The Influence of Student Characteristics and School Climate". P.H.D. Thesis, Department of Educational and Counseling Psychology University of Louisville Louisville, Kentucky.

- Diem, C. & Jesenia M. P., (2010). "Social Structure and Family Homicides". *Journal of Family Violence*, 25: 521–532. doi: 10.1007/s10896-010-9313-9

- Esteban, A. & Carmen, T., (2011). "Relationship between Impulsiveness and Deviant Behavior among Adolescents in the Classroom: Age and Sex Differences". *Psychological Reports*, 109(3): 703-71. doi: 10.2466/02.07.09.PR0.109.6.703-717

- Ford, J. A. & Lindsey, B., (2012). "Self-Control and Substance Use among College Students". *Journal of Drug Issues*, 43(1): 56-68. doi: 10.1177/0022042612462216

- Gau, J. M.; Corsaro, N. & Brunson, R. K., (2014). "Revisiting Broken Windows Theory: A Test of the Mediation Impact of Social Mechanisms on the Disorder–Fear Relationship". *Journal of Criminal Justice*, 42(6): 579–588. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2014.10.002

- Gibson, C.; Jihong Z.; Nikolas P. L. & Michael, J. G., (2002). "Social Integration, Individual Perceptions of Collective Efficacy, and Fear of Crime in three Cities". *Justice Quarterly*, 19 (3): 537-564. doi: 10.1080/07418820200095341

- Golub, A.; Johnson, B. D.; Taylor, A. & Eterno, J., (2003). "Quality of Life Policing: Do Offenders Get the Message?". *Policing*, 26: 690–707. doi: 10.1108/13639510310503578

- Goode, E. & Ben-Yehuda, N., (2009). *Moral Panics: The Social Construction of Deviance*. John Wiley & Sons.

- Gracia, E. & Herrero, J., (2007). "Perceived Neighborhood Social Disorder and Attitudes toward Reporting Domestic Violence against Women". *Journal of Interpersonal Violence*, 22: 737-752. doi:10.1177/0886260507300755

- Herbert, S. (2001). "Policing the Contemporary City: Fixing Broken Windows or Shoring Up Neo-Liberalism?". *Theoretical Criminology*, 5: 445–466. doi: 10.1177/1362480601005004003

- Hinkle, J. C., (2009). “Making Sense of Broken Windows: The Relationship Between Perceptions of Disorder, Fear of Crime”. P.h.d. Dissertation. University of Maryland.
- Hirtenlehner, H. & Stephen F., (2013). “Anxieties about Modernization, Concerns about Community, and Fear of Crime: Testing Two related Models”. *International Criminal Justice*, 23: 5-24. doi: 10.1177/1057567712475307
- Jeffrey M. C., (2003). “Breaking from Orthodoxy: The Effects of Social Disorganization on Perceived Burglary in Nonmetropolitan Communities”. *Southern Criminal Justice Association*, 28(1): 125–145. doi: 10.1007/BF02885756
- Kerlinjar, P., (2013). *Multivariate Regression in Behavioral Research*. translated by: Hassan Saraei, Tehran: Samt Publication (In Persian).
- Kubrin, C. E. & Weitzer, R., (2003). “New Directions in Social Disorganization Theory”. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 40(4): 374 – 402. doi: 10.1177/0022427803256238
- Kubrin, C. E. & Wo, J. C., (2016). “Social Disorganization Theory’s Greatest Challenge: Linking Structural Characteristics to Crime in Socially Disorganized Communities”. *The Handbook of Criminological Theory*, Wiley Online Library: 121–136. <https://doi.org/10.1002/9781118512449.ch7>
- Kwan, Y. K.; Chiu, L. L.; Ip, W. C. & Kwan, P., (2002). “Perceived Crime Seriousness: Consensus and Disparity”. *Journal of Criminal Justice*, 30(4): 623-632. doi: 10.1016/S0047-2352(02)00194-0
- Lozanovska, I. S. & Tufekci, P., (2021). “Social Disorganization Theory and Juvenile Delinquency”. *International Scientific Conference. Towards a Better Future: State and Society*: 327-358.
- Maimon, D. & Browning, C. R., (2012). “Underage Drinking, Alcohol Sales and Collective Efficacy: Informal Control and Opportunity in the Study of Alcohol Use”. *Social Science Research*, 41(4): 977-90. doi: 10.1016/j.ssresearch.2012.01.009
- Malomo, B. I.; Akinbode, G. A. & Olatimehin, V. O., (2021). “Assessment of The Broken Windows Theory and Littering Behaviour Among Students in a Nigerian University: Implication on Post Covid-19 Classroom Littering”. *Ethiopian Journal of Environmental Studies & Management*, 14(6): 766 – 775. doi: <https://ejesm.org/doi/v14i6.8>
- Markowitz, F. E.; Bellair, P. E.; Liska, A. E. & Liu, J., (2001). “Extending Social Disorganization Theory: Modeling the Relationships Between Cohesion, Disorder, and Fear”. *Criminology*, 39(2): 293–319. doi: 10.1111/j.1745-9125.2001.tb00924.x
- McCrea, R.; Tung-Kai, S.; John, W. & Stimson, J. R., (2005). “Fear of Crime in Brisbane; Individual, Social and Neighbourhood Factors in

- Perspective". *Journal of Sociology*, 41: 7-27. doi: 10.1177/1440783305048381
- Mahdavi, M. S. & Sadafi, Z., (1996). "Investigating the Effective Factors in Social Deviance by Focus on Family, Cultural and Social Factors Affecting Youth Delinquency". *Journal of literature and Humanities*, 17: 5-21. <https://ensani.ir/fa/article/241687> (In Persian).
 - Mesch, G. S., (2000). "Perceptions of Risk, Lifestyle Activities, and Fear of Crime". *Deviant Behavior*, 21: 47-62. doi: 10.1080/016396200266379
 - Messner, S. F.; Baumer, E. P. & Rosenfeld, R., (2001). "Social Capital and Homicide". *Social Forces*, 80(1): 283-309. <https://www.jstor.org/stable/2675539>
 - Mozafari, M. M.; Roshan Ghias, K. & Belbasi, M. A., (2020). "Investigating the relationship between Social Disorder Management and Social Abnormality Disorder in Juvenile Delinquency in Qazvin". *Entezam - e - Ejtemaei*, 11(1): 97-118. <https://elmnet.ir/doc/2000170-42642> (In Persian).
 - Oh, J. H. & Sangmoon, K., (2009). "Aging, Neighborhood Attachment, and Fear of Crime: Testing Reciprocal Effects". *Journal of Community Psychology*, 37(1): 21-40. doi: 10.1002/jcop.20269
 - Parvin, S.; Darvishi Fard, A. A. & and Kazemi, Gh., (2015). "The Social Disorganization and Latent Urban Pathologies in the Harandi Neighborhood". *Sociological Review*, 23(1): 91-121. DOI: 10.22059/jsr.2016.58628 (In Persian).
 - Rabbani Khawaresgani, R. & Hemati, R., (2008). "Sociological Explanation of Fear of Crime: A Case Study of Zanjani Citizens". *Iranian Journal of Sociology*, 9(3): 58-88. DOI: 20.1001.1.17351901.1387.9.3.3.2 (In Persian).
 - Rebellow, R., (2015). "Factors Influencing Deviant Behaviour among Adolescents". *Social Science*, 5(10): 583-584. <https://journals.ezenwaohaetorc.org/index.php/NCEP/article/download/1101/1103>
 - Reisiga, M. D. & Jeffrey, M. C., (2004): "Incivilities in Nonmetropolitan Communities: The Effects of Structural Constraints, Social Conditions, and Crime". *Journal of Criminal Justice*, 32: 15- 29. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2003.10.002
 - Robinson, J. B.; Brian, A. L.; Ralph, B. T. & Douglas, D. P., (2003). "Multilevel Longitudinal Impacts of Incivilities: Fear of Crime, Expected Safety, and Block Satisfaction". *Journal of Quantitative Criminology*, 19(3): 237-274. doi: 10.1023/A:1024956925170
 - Rose, D. R. & Clear, T. R., (2001). "Incarceration, reentry, and social capital: Social networks in the balance". In: *From Prison to Home: The effect of incarceration and reentry on children, families and communities* (pp: 2-30). Washington, DC: The Urban Institute.
 - Sampson, R J.; Morenoff, J. & Earls, F., (1999). "Beyond Social Capital:

Spatial Dynamics of Collective Efficacy for Children”. *American Sociological Review*, 64: 633-660. doi: 10.2307/2657367

- Sampson, R. J.; Raudenbush, S. W. & Earls, F., (1997). “Neighborhoods and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy”. *Science*, 277: 918-924. doi: 10.1126/science.277.5328.918

- Siegel, L. J., (2010). *Criminology*. Thomson Wadsworth. USA.

- Smith, I. B. & Patrick, S., (2011). “Do Neighborhoods Generate Fear of Crime? An Empirical Test Using the British Crime Survey”. *American Society of Criminology*, 49: 331-369. doi: 10.1111/j.1745-9125.2011.00228.x

- Snowden, L. R., (2005). “Data Trends, Summaries of Research on Mental Health Services for Children and Adolescents and their Families”. *Social Forces*, 80(1): 283 – 310. <http://datatrends.fmhi.usf.edu/>

- Swatt, M. L.; Sean, P. V.; Craig, D. U. & Shellie, E. S., (2013). “Fear of Crime, Incivilities, and Collective Efficacy in four Miami Neighborhoods”. *Journal of Criminal Justice*, 41: 1–11. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2012.09.004

- Taylor, R. B., (2002). “Fear of Crime, Social Ties, and Collective Efficacy: Maybe Masquerading Measurement, Maybe Déjà Vu All Over Again”. *Justice Quarterly*, 19 (4): 773-792. doi: 10.1080/07418820200095421

- Vilalta, C. J.; Lopez, P. & Fondevila, G, S. O., (2019). “Testing Broken Windows Theory in Mexico City”. *Social Science Quarterly*, 1-15. doi: 10.1111/ssqu.12760

- Vowell, P. R. & Howell, F. M., (1998). “Modeling Delinquent Behavior: Social Disorganization, Perceived Blocked Opportunity, and Social Control”. *Deviant Behavior*, 19(4): 361–395. doi: 10.1080/01639625.1998.9968095

- Whipple, C. R.; Robinson, W. L. & Jason, L. A., (2019). “Expanding Collective Efficacy Theory to Reduce Violence among African American Adolescents”. *Journal of Interpersonal Violence*, 36: 1-28. doi: 10.1177/0886260519844281

- Willis, J., (2002). “Breaking away from Broken Windows: Baltimore Neighborhoods and the Nationwide Fight against Crime, Grime, Fear, and Decline by Ralph B. Taylor”. *Contemporary Sociology*, 31(2): 220-221. <https://doi.org/10.4324/9780429502019>

- Wilson, J. Q. & Kelling, G. L. (2003). “Broken Windows: The Police and Neighborhood Safety”. *Monthly*, 249: 1-10. https://www.jlj.ir/article_46616.html

- Wyant, B. R., (2008). “Multilevel Impacts of Perceived Incivilities and Perceptions of Crime Risk on Fear of Crime Isolating Endogenous Impacts”. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 45(1): 39-64. doi: 10.1177/0022427807309440

- Yiu, H. L., (2020). “Community and School Contexts in Youth Gang Involvement: Combining Social Bonds and Social Organization Perspectives”. *The Urban Review*, 53: 295–317. doi: 10.1007/s11256-020-00567-x